

FOAIA POPORULUI

Prețul Abonamentului:

Pe un an 2 fl. (4 coroane).
Pe o jumătate de an 1 fl. (2 coroane).
Pentru România 10 lei anual.

Abonamentele se fac la Institutul Tipografic în Sibiu

INSERATE

se primesc în biroul administrației (strada Măcelarilor nr. 21).

Un șir garmond prima dată 7 cr., a doua oară 6 cr. a treia oară 5 cr.; și timbru de 30 cr.

Apare în fiecare Duminică

Învitare de abonament.

Cu 1 Iulie, călindar vechiu, se deschide nou abonament la »FOAIA POPORULUI« pe jumătatea a doua a anului de față.

Rugăm prin aceasta, pe abonații noștri, cari n'au plătit abonamentul decât pe jumătatea întâie a anului, să grăbească cu trimiterea banilor de abonament pe jumătatea a doua, ca să nu fim siliți a înceta trimiterea foii pe adresele domniilor-lor.

»Foaia Poporului« va apăre regulat și de aci înainte, rămânându-i același și prețul și anume:

Pe un an 2 fl. (4 coroane)
Pe jumătate an 1 fl. (2 coroane)

Pe vreme mai puțină nu se pot primi abonamente, nici dela alt termen, decât dela 1 Ianuarie, ori 1 Iulie, călindar vechiu, a anului.

Rugăm pe toți bunii noștri spriginitori să nu ne lipsească nici pe viitor de prețiosul domniei-lor ajutor, în schimbul căruia ne vom silii a le da o foaie bună și folositoare.

Abonații cei noi, sunt rugați să însemne bine adresa domniei-lor, scriindu-o cetăț și curat, și însemnând unde au posta din urmă.

Administrația

„FOAIA POPORULUI“.

Pentru negustorii români.

Atragem luarea aminte a cetitorilor noștri, între cari se vor fi aflând și de cei-ce se cuprind cu *negustoria*, asupra scrisorii de mai jos:

Cugir, în 25 Iunie 1895.

Onorată Redacțiune,

Comuna Cugir e cea mai mare, cea mai frumoasă și cea mai bogată comună în comitatul Hunedoarei! Are la 4000 locuitori, dintre care cam 3200 sunt Români; ceilalți străini de toate națiile: lucrători și oficanți la fabrica de fer. Are tîrg de săptămână foarte căutat. Sunt multe întreprinderi pe la fabrica de fer și la pădure, care fac de umblă sute de mii florini în comună! Nu peste mult o să avem și cale ferată.

Averea comună și privată se află toată în mâinile Românilor. La oficiul comunal se află numai Români. Biserica e cu 2 preoți harnici. Avem școală pompoasă grănițerească cu 3 învățători buni; cu un cuvânt: este inteligență frumoasă și popor mult, și poporul peste tot e deștept.

Durere însă, aici unde stătem atâția Români la un loc, nu avem nici un *neguțator român!* Măiestri, afară de câțiva bărdași și un mésar, sunt și ei toți străini!... Și mulți bani trec din punga Românilui în lada *neguțatorului și măiestrului străin!* Abia e cineva așezat de câțiva ani în comună, și din jupân sdrențuros se vezi ce „domn“ mare ajunge. Apoi răsplata, se înțelege, nu poate fi alta decât *batjocuri și denunțări* (pîriri în ascuns) nerușinate, despre Români!

Și fiindcă în viața noastră de aici, *neguțătorii* au cea mai mare trecere, aflu de bine a începe cu ei mai întâiu. Avem patru;

doi *Jidovi*, un *Neamț* (Șvab) și un *Sas*. Toți patru se întrec în a-și arăta simțemintele „patriotice“ și vai, vai, mai cu seamă Sasul! fiindcă el a fost jupân „gendarm“ vre-o 6—9 ani și a învățat a trage și gloanțe în Români! Acest om s'a făcut în vremea din urmă, foarte cutezător. E așezat în mijlocul comunei, în locul cel mai bun, și își face mendrele știind, că oamenii nu-l pot părăsi, fiindcă celelalte prăvălii sînt departe de a lui.

Mijlocul cel mai bun pentru a-i scurta noi nasul, ar fi să avem un *neguțator român*, isteț și bun, și străinul nerecunoscător, într'un an, cel mult în doi, ar trebui să-și iee catrafusele și să se ducă de unde a venit!

Avînd *subscrisul casă proprie nouă, tot în mijlocul comunei, cu toate încăperile de lipsă și potrivită foarte pentru un neguțator bun, deși mi-s'au imbiat 150 fl. chirie anuală, sînt hotărît a o da cu a treia parte sau chiar și în cinste unui neguțator român bun.*

Mă îndrept dar' către toți *neguțătorii români, cu deosebire către Selișteni și jur, să cerce acest loc foarte priincios pentru negustorie, căci bine-i va merge și bine îi va umbla celui-ce se va apuca de ea. Toată suflarea românească cu drag îl va primi și-l va sprigini!*

Acestea se publică cu înțelesul întregii inteligențe și a celei mai mare părți din poporul român de aici!

Cei doritori de a veni, binevoescă a ostent odată la fața locului și a se înțelege cu mine și cu alții de aici. Să fiu însă înainte înștiințat, ca să stau acasă.

Ioan Muntean, învățător dirigent.

*

Am publicat la loc de frunte această scrisoare a dlui învățător I. Munteanu, căci ea are să pricinuească bucurie tu-

FOIȚA.

Pui de lei.

Eroi au fost, eroi sînt încă,
'Și-or fi, în neamul românesc,
Căci ruși sînt, ca din tare stîncă,
Românii ori-și-unde cresc!
E vița noastră făurită
De doi bărbați cu brațe tari
Și cu voința oțelită,
Cu minți deștepte, inimi mari!
E unul Decebal cel harnic,
E ar' celalalt Traian cel drept,
Ei pentru vatra lor, amarnic
Au dat cu-atîția dușmani piept!
Și din așa părinți de seamă
În veci s'or naște luptători,
Ce pentru patria lor mamă
Vor sta ca vrednici următori.
Au fost eroi, și-or să mai fie
Ce-or frînge dușmanii cei rei!
Din coapsa Daciei și-a Romei
În veci s'or naște pui de lei.

Ioan Nenitescu.

Concursul nostru literar.

— Chestia monografiilor economice. —

După cele publicate în nr. 24 al „Foi Poporului“ și 131 al „Tribunei“, sosindu-ne plicurile cu numele autorilor, acum sîntem în plăcuta stare de a pute vest cetitorilor, sfîrșitul concursului nostru literar din Octombrie a anului trecut.

Din comitatul Sibiului am primit 13 monografii, și anume:

1. Monografia comunei Orlat, scrisă de dl inv. gr.-cat. Romul Simu, care a dobândit premiul întâiu, de 25 coroane.

2. A comunei Gurariu, scrisă de dl preot gr.-or. Ioachim Muntean, dobândind premiul al doilea, de 15 coroane.

3. A comunei Răhău, scrisă de dl preot gr.-or. Nicolae Cărpinișan, dobândind premiul al treilea, de 10 coroane.

4. A comunei Roșia, scrisă de dl inv. gr.-or. Ioan Olariu, dobândind premiul al patrulea: „Foaia Poporului“ pe un an de zile.

5. A comunei Săcădate, scrisă de dl învățător gr.-or. Ioan Iordache, care a dobân-

dit premiul al cincilea: „Foaia Poporului“ pe un an.

6. A comunei Topârcea, scrisă de dl preot gr.-or. Nicolae Aleman, dobândind premiul al șeselea: „Foaia Poporului“ pe un an.

Apoi următoarele care n'au mai putut fi împărțite de premiu:

7. A comunei Seliște, scrisă de dl învățător gr.-or. Dimitrie Chirca, cea mai mare între toate lucrările, și cuprinzînd, după chiar părerea iubiților noștri întemnițați ce au cetit-o, date foarte prețioase, dar' nu cu destulă îngrijire arangiate și prelucrate. Se recomandă dlui autor o prelucrare de nou a monografiei și venire cu ea la un alt concurs.

8. A comunei Ludoșul-mare, scrisă de dl Ilie Pop, cleric în seminarul gr.-or. din Sibiu.

9. A comunei Topârcea (a doua monografie), scrisă de dl Ioan Fanea, student gimnasial în Sibiu.

10. A comunei Brad, scrisă de dl inv. pensionat Toader Hoaghea.

11. A comunei Nocrichiu; 12. Racovița; și 13. Fofeldea, dela care trei, nu mi-s'au mai trimis plicurile.

*

turor Românilor, prin duhul cald național ce răsuflă dintr'însa, și scopul nobil spre care bate! Ridicarea și mai tare a Românilor în o mare comună și spriginirea cu jertfe materiale chiar, a unei paturi sociale pe care noi nu o avem: a *negustorilor*, eată frumoasa țintă a ei! Nu ne îndoim, că omul vrednic căutat prin această scrisoare, se va afla; porneală bună se va face, și întărirea clasei negustorilor noștri va spori, rînd pe rînd, în *Cugir* și aiurea, — lucru ce atât de mult îl dorim și care atîta bine ni-ar face! Foloasele cele mari pentru neamul românesc ale acestor întăriri a negustorilor, se pot bine vedea din cele-ce le-am scris noi în „*Foaia Poporului*“, despre meserii și negoț, și anume mai ales din numărul 5 din acest an.

Legile cele noue.

Primate fiind de dietă și de casa magnaților, și întărite prin subscriere și de Maiestatea Sa Împăratul-Rege, trei dintre nouele legi bisericesti, vor intra acuși în viață, obligând pe cetățenii țerii a se potrivi lor.

Foaia oficioasă (de slujbă) a guvernului, a publicat în săptămîna aceasta porunca întăului ministru, în înțelesul căreia *legea despre căsătoria civilă*, apoi cea despre așa zisele „*matricule de stat*“ (adecă purtarea protocoalelor botezaților, cununăților și morților prin slujbașii de stat), și *legea despre religia copiilor născuți din căsătoriile mestecate*, vor fi puse în lucrare dela 1 Octomvrie n. a acestui an.

Față de căsătoria civilă și matriculele de stat cetitorii noștri știu cam ce ținută se aibă: se vor supune, de nevoe, legii, dar' vor ține în vedere și hotărîrile maicii noastre biserici și rînduelile ei. Pentru gr.-or. vor fi îndreptătoare hotărîrile înțelepte ale Congresului național bisericesc din Sibiu ținut în vara aceasta. (Vezi „*Foaia Poporului*“ nr. 21.)

Din comitatul Clujului au sosit numai trei monografii, și anume:

1. A comunei Nădășel, scrisă de d-șoara Maria C. Drăgan, dobîndind premiul al doilea, de 12 coroane.

2. A comunei Aiton, scrisă de dl inv. Petru Conda; și

3. A comunei Mărgău, scrisă de economul George Ungurean.

Toate trei monografiile însă prea scurte și ușurele, așa că comitetul n'a putut da premiul întăiu nici uneia, a dat însă premiul al doilea monografiei comunei Nădășel, rămînînd ca asupra restului din suma de bani ce ni-a fost pusă la îndemână de d-șoara învătătoare Maria Cioban, să se publice un nou concurs.

Lucrările premiate se vor publica pe rînd în „*Economul*“, adaus la „*Foaia Poporului*“, cuprînzînd în fiecare număr, până se vor sfîrși, pagina a 4-a a lui. Din celelalte se vor scoate datele mai însemnate numai.

Publicarea celei dîntăi monografii, a comunei Orlat, s'a și început cu numărul 25 al „*Economului*“, apărut săptămîna trecută.

Suferințele Moților.

Este știută tuturor nedreptatea ce li-s'a făcut iubiților noștri frați din Munții-Apuseni, Moților, prin stăpînirea ungurească, înainte cu câțiva ani, oprindu-li-se toate pădurile, de nu mai puteau bieții oameni mișca de loc; erau acuși peritori de foame. Sute de ani ei au folosit pădurile hotarelor lor, făcînd vase de brad și vînzîndu-le, singurul lor venit. Deodată li-s'a pus opreliște pe păduri, trebuind să cumpere cu bani scumpi din ele. Dar' opreliștea s'a făcut așa de strajnic, că nu mai aveau unde își scoate o vită la pășune. Eșită din grajd vita, da cu nasul în pădure: 'i-o prindea și pentru un mugur plătia pedeapsă mai mult decăt prețuia vita însași! Plînsu-s'au și recurs'au sîrmanii oameni contra acestor nesuferite stări de lucruri, dar' de unde!

În vara trecută, când cu călătoria lui Hieronymi prin Ardeal, la Turda 'i-au eșit trimișii satelor nemulțumite cu solgăbiraclelor, și s'au plîns lui și au cerut să se facă cercetare și să ridice apăsătoarele opreliști. Ministrul a făgăduit. A trimis o comisie să cerceteze starea lucrului, și comisia după-ce a umblat 18 zile prin pădurile dela Scărișoara, Vidra, Săcături și Ponorel, se spune că ar fi aflat și ea, că într'adevăr a fost mare strîmbătate ce s'a făcut cu bieții oameni, și ar fi dat ministrului sfatul să desfacă ce a făcut.

Pe temeiul acestei înștiințări, se zice că s'ar fi îngăduit earăși ca Moții să-și poată paște vitele în pădurile de apărare, de unde fuseseră scoși de guvernele ungurești.

Deasemenea s'ar fi îngăduit ca Moților să li-se dea lemn de lucru din aceste păduri.

Știrea încă nu e întărită din partea Românilor din Munți, și așa nu știm intrucăt e dreaptă și intrucăt nu. Foile ungurești o bucină lumii ca probă de „iubire de dreptate“ a guvernelor ungurești.

O fi, o fi, că ei doar' toate câte le fac pentru noi, tot numai din „iubire de dreptate“ o fac!

Noi însă, adevărat fiind că s'au retras poruncile de opreliște de mai înainte, nu vedem în aceasta nici o „grație“, nici o „pomăna“ a guvernului! Nici vorbă. E cel mult o ridicare a unor stări de lucruri, a căror nedreptate era strigătoare la cer și care putea împinge pe Români din Munții-Apuseni la fapte grele, ca de pildă, cele dela Scărișoara din anii trecuți.

Nu vom uita la acest loc, a ne aduce de nou aminte de iubiții și stimații domni profesori Dr. D. P. Barcianu și Demetriu Comșa închiși în Vaț, care rugați de subscrișii, au avut bunătatea a primi să judece lucrările sosite la concurs, prea chemați fiind domnia-lor a judeca în astfel de materie, — pentru-ce li-se aduc și pe această cale caldele noastre mulțumiri.

De încheiere mai amintim, că concursul cu acestea încheiat, nu a fost început și sfîrșitul lucrării noastre de acest fel, ci numai începutul. În curînd nădăjduim a putea publica alte concursuri noue.

Cum însă sîntem puțini cari ajutăm la coperirea cheltuelilor, și astfel mijloacele de dat premii, puține și ele, ar fi bine ca acolo, unde noi nu putem ajunge, să se mai întocmească comitete de tineri, care să adune bani pentru câte un concurs, să publice concursul, să-și aleagă juriul ce să judece lucrările ce vor primi, și să le premieze.

Pornirea de a munci pe acest teren, nu numai după a noastră părere, dar' după a tuturor oamenilor pricepători, e de dorit să ie în tînderi cât mai mari, să devină din ce în ce mai a mîntărită.

Din trecutul nostru.

(Vezi numerii 1, 2, 3, 4, 6, 7, 9, 12, 15 și 24 ai „*Foia Poporului*“ din acest an).

Din vremile despre care um scris mai pe urmă, a venirii *Slavilor*, apoi a *Bulgarilor* peste câmpiile române (cam dela 500 d. Chr.) și până bine tîrziu, pe la 1300, în viața poporului român nu se prea ridică mari întemplări.

Din vremea aceasta atît de lungă, abia se știe despre Români altceva, decăt că trăiau și se înmulțiau, că n'au încetat nici-odată a se afla pe întinsul vetrei Daciei lui Traian, deși, de când cu retragerea legiunilor prin Aurelian peste Dunăre, trăește poporul cam ca nășipul uscat, ușor spulberat de ori-ce vînt, și nu ca cel pe care varul îl încheagă și strînge laolaltă prefăcîndu-l în stîncă chiar!

El trăește și dincolo și dincoace de Carpați, mai mult pentru sine, încheagîndu-se pe încetul, și adunînd par'că puteri, pentru vremuri mai bune, când să se arete și el ca popor, ca țeară, însemnînd ceva.

Ear' că într'adevăr el se încheaga, dovezi avem în împregiurarea, că încă pe vremea lui Atila se vorbea despre un „duce“ Roman din țeara *Severinului*, care a venit la ospetul lui Atila cu o ceată de 700 de călăreți. Apoi dovadă faptul, că la venirea *Ungurilor* (890) ei află în partea de Apus a Ardealului, în Valea-Murășului, un duce român *Gelu*, în Severin pe *Achtum*, ear' în Maramureș pe *Menumorot*, cu care au băteli, și-i înfrîng ce-i drept, dar' pe urmă tot leagă pace cu ei, recunoscîndu-le neatîrnarea și dorînd să fie numai în tovărășie, frăție laolaltă. Mai tîrziu, între veacul 11 și 12, aflăm în Moldova despre mează-zi, un principe român la *Berlad*, în partea de mează-noapte a Moldovei alt principe; ear' mai tîrziu, pe la 1300 dăm peste un al treilea principat moldovean, al

S'ar da astfel, cu vremea, un neprețuit material la îndemână celor chemați a face cercetări și studii mai adânci, asupra stării poporului nostru. Pe temeiul astorfel de lucrări s'ar pute arăta în chip mai mult ori mai puțin n e f n d o e l n i c, dacă poporul nostru înaintează el de fapt, ori stă pe loc, ori dă doar' tocmai înapoi? Unde așa și unde altfel? Ear' apoi pe temeiul acestor arătări, s'ar pute mai cu ușurință chibzui asupra mijloacelor de luat pentru îndreptarea rēului unde el ar fi bîntuînd, ori pentru grăbirea mergerii înainte!

Pe lucru dar', cu D-zeu!

Sibiu, 17/29 Iunie 1895.

Victor E. Tordășianu, Ermil Borcia, I. Russu-Șirianu, G. Augustini, T. L. Albini, Emil Verzariu, Ilie Dopp, Dr. I. Grecu, Liviu Brote, I. Ursu de Margine, Al. Dordea, G. Moldovan, I. Stoica, Ilariu Banciu, Ioan Dolean și Ioan Moța.

Pentru comitatul Cluj:

D-șoara Maria Cioban din Nădășel, ca adunătoarea banilor de premii.

Iașilor, — și așa mai departe și în alte părți găsim mici cneziate, ducate ori „voivodate“, cari toate ne arată, că sormanul popor român, părăsit cu necredință de Împăratul Aurelian, prin retragerea legiunilor (trupelor) peste Dunăre, rămas acel neajutorat, cerca el de el să se întocmească, să iee forme, să se facă din nimica ceva. Oamenii dintr'un ținut se adunau sub cârma unuia mai deștept, ori mai viteaz, pe care îl numiau „vodă“, ori duce, și în starea aceasta de formare, de înviorare, de pregătire, poporul român viețuește până aproape de 1300, când apoi, cum vom vedea, se întemplantă schimbări mai însemnate în viața lui, împreunându-se, cât de voe bună, cât de silă, mai multe voivodate mici la un loc, și formând un principat mai de dai Doamne: unele *Moldova* de-o parte, ear' altele *Muntenia* de altă parte.

Întemeierea amânduror acestor principate se pune în veacul al 13-lea, adică între sută a 12-a și a 13-a.

Cam în aceeași vreme între (1260—90) un anumit *Radu Negru*, de fel de pe Argeș, fugise în Ardeal din calea Tătarilor, cari în vremea aceasta chiar vin popot și ei și chinuesc rău popoarele ce întâlnesc în cale, între care în întâiul loc pe cel românesc. De aici din Ardeal apoi, acest *Radu Negru*, a plecat, din părțile Făgărașului, cu cete mari și voinice, să treacă munții spre mântuirea poporului de acolo de sub ghiarele Tatarilor. În drumul său însuflețindu-se de sfântul plan și Români și Sașii, se înșirau cu grămada în oastea lui, și cei de dincolo îi alergau și ei sate întregi în cale ca la un mântuitor, așa că ajungând dincolo de munți el putu să atace pe Tătari din mai multe părți de-odată, și să-i bată bine, risipindu-i și alungându-i peste hotare! Primit cu mare însuflețire apoi, *Radu*, acum *Vodă*, începe să facă rîndueală în țeară; să întemeieze orașe și să ridice biserici. El puse scaun metropolitan la

Curtea de Argeș; zidi biserică mare în Câmpul-lung; și altele. Și de aci încolo pier din istorie micile cneziate și în această parte de țeară, avem întemeiat acel un principat tare, *Principatul Munteniei*.

Se întemplantă apoi că pe la 1342 trăia în *Maramureș* un om înțelept și viteaz și din neam de domn, *Dragoș*. Cuvântul bătrânesc spune, că el ar fi mers într'o zi cu o ceată de vânători prin munți, și pe urma unui zimbru, s'ar fi rătăcit de s'a trezit trecut munții în Moldova. Și 'i-a dat D-zeu gând să se așeze el acolo. El spuse ortacilor sei gândul său, și ei se învoiră, și el 'și-a adus apoi familia sa, și întemeia el acel un mic principat în partea de Miază-noapte a Moldovei, și fiindcă pe urma unei fiare s'elbătece a ajuns acel, a făcut ca semn al țerii Moldovei: un cap de zimbru, (cum e și până azi), și eată întemeiat *Principatul Moldovei* cam restrîns sub întemeietorul însuși, ear' sub urmașul său *Bogdan Vodă*, principatul se întinde peste Moldova toată, topindu-se într'unul cneziatele mai mici, ce erau pe aceste locuri.

De aici încolo apoi, avem istoria Țerii Moldovei și Istoria Țerii-Românești sau Muntenia (cu Oltenia în ea), fiecare deosebită de a celeialalte, cu domnitorii sei, cu peripețiile sale, cu bunele și relele sale fiecare.

A fost însă un noroc dela D-zeu că măcar acum, așa de târziu, s'au încheat în urmă totuși aceste principate mai mari, fiind în stare a da apoi cu isbândă piept cu dușmanii vecini, căci dacă poporul o mai ducea mult sub micii sei cnezi, îl înghițau pe rând, cneziat după cneziat, vecinii răi și lacomi, Ungurii și Sârbii, Bulgarii și alții, cari toți rîvneau la frumuseța și bogăția locului pe care erau așezați Români.

Vom povesti ce e mai însemnat, din istoria uneia și alteia din cele două țeri.

Răvasul negru.

— Din durerile noastre. —

În **Pilul-mare** (com. Aradului) s'a întemplantat mai săptămânile trecute un lucru de care earăși ne roșesc obrazii. Foile unguerești îl spun. E vorbă de preotul din acea comună, *George Petrovici*. Dînsul trăește rău cu învățătorul său *Stefan Leucuța*, și în ura sa față de acest învățător, vrînd să-i facă cumva vînt din comuna sa, uitându-și de sine, de neam, de cinste și de tot, — într'o bună dimineață, precum întărese foile unguerești din Arad, s'a dus la inspectorul de școale din Arad, și nici mai mult nici mai puțin, 'și-a pîrfit dascălul, că prea e mare Român, că a trimis oameni din comună la *Viena cu Memorandumul*, apoi la *Cluj la procesul Memorandumului*, și pentru coperirea cheltuelilor, le-a dat cu știrea unui episcop și ajutor din banii bisericii, și așa mai departe. Ba a mai mes-tecat în urta lui pîră și pe dl *Mangra* dela Arad, spunînd că d-sa a scris la Pil, să meargă oamenii la *Viena* și *Cluj*, și în urma scrisorii d-sale, a făcut învățătorul „păcatele“ de care el, pîntenatul preot, îl află vinovat. Nu știm de-și va ajunge preotul *Petrovici* scopul ori nu. Contra învățătorului însă se va porni cercetare, și e aproape sigur, că o să ese preotul cu rușine din ea, și nu învățătorul. Dar' ori-cum ar fi, ori-cum s'ar sfîrși, scandalul e mare, făcutul nu se mai poate face nefăcut, și neamul românesc rămîne cu o palmă dată lui și mișcărilor lui naționale, de un „preot“ al său! Și aci e rușinea, acel e durerea! — Asta e una.

Alta și mai și:

În comuna **Varul** (lîngă Caransebeș), este un preot, *Nicolae Bristeanu*, care avea în comună ca învățător pe un chiar prieten *Ioan Balint*, și trăiau bine laolaltă, și acesta multe lucruri bune a primit dela preot. Învățătorul însă, ducînd o viață cu totul nepotrivită unui învățător, a silit pe preot să-l dojenească la început prietenește, mai târziu mai aspru, și din asta s'a născut apoi în învățător ură și poftă de răsbunare față de binefăcătorul său de mai înainte. Căci așa e, bagseama, scris binelui, să se răsplătească cu rău. Cel asupra căruia 'ți-ai revărsat binefacerea, să-ți pună cuțitul în coaste!

Și răsbunarea a fost cumplită și omoritoare. Învățătorul *Balint* a adunat pe lîngă sine pe un ginere de soră, pe un cuscru, un

Poesii populare.

Din Vrani.

Culese de *Iosif Irimia*, june.

Desfă, mândro, ce-ai făcut,
Nu mă ține om perdut,
Nu pot, bade, să-ți desfac,
Eu din urmă 'ți-am luat
Și 'n grădină-am îngropat,
În grădină la fîntână
Să te 'ntorci la săptămână,
La o gură de pîrău
Ca să mori de dorul meu!

Fă-mă, Doamne, ce mi face
Fă-mă roșu merisor,
Să mă dau de-a rostogol
La mândra pe pieptul gol!

Asta-i mândra c'o știu bine,
S'a iubit un an cu mine;
Asta-i mândra c'o cunosc
Căci la mine 'n brațe-a fost;
Trece mândra și se duce
Parcă nu 'i-am fost eu dulce.

Din Boroșineu.

Trimisă de *Nicolae Bolog*, cântăreț.

Bate vîntul, bate greu,
S'adună nori pe Ineu,
Bate vîntul, bate tare
La Ineu e jale mare.
Ce v'adunați norilor?
De jelea ficiorilor,
Care stau la judecată,
Treisprezece inși odată!
Stau cu toți la fibirău,
Și-i judecă foarte greu,
Pentru doine arzătoare,
De martiri pomenitoare!
Fibirău 'i-a 'nfruntat
Și la tribunal 'i-a dat,
De li-au spus: Să nu cântați
De-alui *Lucaciu* și-alui *Rațiu*!
Ineuani făloși de nume,
Ce nu cunosc frică 'n lume,
Românași copii de seamă
'I-au răspuns fără de teamă:
Măi jupâne fibirău
Pân' om fi noi prin Ineu,
Doinele le-om tot cânta
Pe martiri dragi 'i-om avé!

Din Boroș-Sebeș.

culese de *Pavel B. Vancî*.

Foaie verde-a iederii
Rătăcire-aș rătăci
Pe sub poala pădurii
Să aud glasul mîndrii
Cum trece cu voinicii!
Voinici voinicii mei
Lăsați voi pe mândra mea,
C'a fi moarte pentru ea!

Cum nu-i dorul mare căne,
Peste câte dealuri vine,
Nu s'acată 'n porumbei
Pân' la mândra în cercei,
Nu s'acată 'n porumbele
Până la mândra 'n mărgele

Până codru frunza-și ține
Toți voinicii trăiesc bine,
Dacă codrul frunza-și lasă
Toți voinicii trag acasă.

prăpădit de straje comunal, și pe un fost co-drean, și cu acestia au pîrît pe preotul *Nicolae Bistreanu*, că la ziua Împăratului în 6/18 August, anul trecut, n'ar fi ținut slujbă pentru Maiestatea Sa, ci pentru *martirii naționali*, și că întreat de învățătorul, cu care se vede că nu era încă reu de tot, ori cel puțin el nu bănuia, că de ce, a răspuns: „Nu-i vrednic să 'i-se țină slujbă, căci ne-au vîndut la tiranii și păgânii de Unguri! Mă voiu ruga pentru martirii naționali, căci acestia se luptă pentru-ca să ne scape din ghiarele păgânilor!”

Și ei bucuria lor, că au acum cu ce-l pune în fața legii, au alergat și 'l-au pîrît!

În 24 Iunie, a fost pertractarea în *Buda-pesta*, într'o sală mare; public numeros; tineri străini de pe la școale, și dela foi. Acusatul: un preot bătrîn, cinstit, care din moși-strămoși a ținut cu credință la împărat; ear' martorii: parochienii sei, Români în sumane și opinci. Era zdrobitor să-și vezi! Cei din neamul nostru se rușinau, străinii de omenie se înscărbiau și ei de acesti oameni fără simț național, fără iubire de neam, care își pîrau preotul și mărturisiau așa cum numai mai tare să-și apese!

Sfîrșitul pertractării, a fost:

Opt luni închisoare de stat dlui preot acusat, și trei ani pierdere de oficiu (slujbă)!

Frumos dar' din partea parochienilor sei, unui preot bătrîn și prea înfăcărât Român! Si de ce? Pentru-că învățătorul *Balint*, în urma purtării sale celei slabe, era pe aici să fie dat afară din slujbă! Așa prin această mizerabilă tindere de mână dușmanilor cauzei noastre, el va fi sau mîntuit, sau pus în pensie cu o plată grasă!

*

Eată earăși două vești cari numai groază pot stîrni în oamenii cu durere de inimă pentru poporul nostru și al lui *viitor*! Trebuie să-ți perzi acuși nădejdea că acest popor va ajunge și la mai bine, când vezi *cîtă rîntate* poate zăce în unii din fii sei! Atîta *șizmă*, atîta *dor de rîsbunare*, atîta necumpăt în alegerea mijloacelor de rîsbunare, că-ți roșesc obrazii și nu mai știi ce să judeci despre astfel de oameni! Zi de zi cetim despre prigoniri contra fruntașului nostru cutare, cărturarului cutare, și aproape peste tot

locul ca pînători la cale a prigonirilor, pe cine vedem? Pe Români! Ungurii și a lor slujbași nu mai au lipsă să ostenească căutând după oameni de ai noștri în cari să lovească, căci li-se duc lor acasă cu de-a gata ticăloși și proști dintre noi înșine, și le pîrăsc pe cei mai buni dintre noi, și li-i dau pe mână să-și joace!

Contra acestor rele ce încep a se arăta în chip par'că din ce în ce mai înspăimîntător, poporul nostru el însuși trebuie să iee măsuri de apărare! Trebuie în chip foarte aspru înfierăți și răsplătiți toți nemernicii vînzători de acest fel: scoși oare-cum de tot din mijlocul oamenilor cinstiți, încungiurați ca leproși, ca ciumați, ca păgâni! *La o masă cu ei să nu mai stăm; pe un drum cu ei să nu mai umblăm, și întîlnindu-i în cale, să ne întoarcem fața dela dînșii ca dela niște primejdioși, scăpați din fundul temnițelor ori a caselor de nebuni!*

Căci de altfel vom purcede, de-și vom mai auferi și ne vom întovărăși încă cu ei, ca-și-cum nimie eriminal n'ar fi săvîrșit, tare ne e teamă că se va adeveri despre acest popor vorba cea grea a sfintei scripturi: *Perirea ta din tine Israele!*

Și tocmai cînd es la iveală aceste bestii să ne roadă mugurii încolțirii noastre naționale? Chiar în aceste vremuri grele, cînd mai mult ca ori-și-cînd altă-dată loviturile dușmane ar trebui să ne afle strîns uniți ca nîsipul mării cel închiegat în stîncă, ce face să se sfărîme și cele mai puternice corăbii ce se lovesc de ele! Așa ar trebui să fim și noi laolaltă tînători încât nici cu puterea iadului să nu poată străbate în șirurile noastre!

Spre rîu vom merge înșe, dacă mult vom merge înainte pe acest povîrnis primejdios! (Δ)

Donă concerte.

Sămbătă în 18/30 Iunie, în săptămîna trecută, Români din Sibiu au avut earăși o seară de plăcere. Dl profesor *George Dima*, mîiestrul conducător al „Reuniunii române de cîntări” a dat cu Reuniunea un nou concert, în sala dela „Gesellschaftsaus”. S'a cîntat „Păstorul”, musică de Schubert, și „Vîrful cu dor”, baladă românească scrisă de Maiestatea Sa Regina României, *Carmen Sylva*; musică de Lubicz. „Vîrful cu dor” e o prea duioasă baladă (poveste) a vieții unui păstor îndrăgit și supus unei mari probe spre a-și dovedi dragostea, și anume să stee pe vîrful unui munte o iarnă întreagă, în care el moare și rămîne muntelui numele „Vîrful cu dor”. De-și frumoase și mișcătoare cuvintele, minunată e și musica și admirabil a fost ea cîntat de strălucitul cor al dlui Dima.

Vrednicia cea mai mare la reușita serii și la deplina mulțumire a publicului, a avut-o firește, în linia întăie, corul însuși, alcătuit din vre-o 30 domnișoare și doamne, și pe atîta domni, — apoi cîntărețele și cîntăreții singuratici; doamna *Maria Dima* și doamna *Maria Crișan*, d-șoarele *Leontina Simonescu* și *Alexandrina Cuntanu*, apoi dnii *Dr. I. Stroia*, *Vasile Popovici* *Dr. Vasile Saftu* și *Sterie Stinghe*, care toți au cîntat deosebit de bine și plăcut.

După concert a urmat un banchet (veselie) în sala dela „Gesellschaftshaus”, unde a fost tot publicul din Sibiu și s'a petrecut cu căldură și dragoste, până noaptea târziu.

*

Ear' în ziua următoare, Duminecă, același cor al bravei „Reuniuni” a mers la *Seliște* (I. Sibiu) și a dat și acolo un concert cîntînd mai multe hore naționale românești. Sala cea mare a școlii din *Seliște* a fost îndesuită de nu mai încăpea un om în ea mai mult. Cîntările frumoase au fost mult aplaudate.

După concert membrii reuniunii și fruntașii români din *Seliște*, s'au adunat la ospătărie la o masă obștească, unde între pîhăre și în veselie, cei de față și-au mai petrecut cîteva ciasuri plăcute, rostindu-se și mai multe vorbiri de laudă la adresa dlui Dima, conducătorul Reuniunii, și la a membrilor Reuniunii pentru cîntarea ce au făcut *Seliștei*, eșind să concerteze în ea.

Nu putem din destul lauda pe dl Dima pentru poporala și frumoasa pornire de a da concerte și prin satele noastre mai de frunte.

Din Lopadea-română (în Bănat).

Cul. de *Margareta S. Vlasin*, văduvă.

Frunză verde alunea,
Săracă inima mea,
Cum zace dorul în ea
Și 'mi-o frînge și-o apasă,
Încât ochii lacrimi varsă,
Cât îmi e ziua de mare
Și noaptea fără 'ncetare.

Dorule poamă amară,
Du-te la badea deseară,
Spionează-l și-l păzește,
De vezi la mine gîndește,
Sau cu alta se iubește?

Să te bată, bade, bată,
Că tu tare te jurai,
Că pe alta nu mai ai,
Dară te-am prins, vai de mine,
Stînd cu alta lângă tine,
Și inima 'mi-ai stricat

munei
„Economul”
Și acuma m'ai lăsat!...

Din Tîrnova (în Bănat).

Culese de *Petru Gejin*, june.

Așa-a zis frunza de fag
Să iubesc ce am cu drag,
Așa-a zis frunza de plop
Să iubesc fruntea din joc,
Așa-a zis frunza de plută
Să iubesc măcar o sută,
Așa-a zis frunza din viie
Să iubesc măcar o miie,
Așa-a zis apă 'n isvor
Să iubesc pîn' mai am dor,
Căci dacă dorul s'ascunde
Aș iubi și n'am de unde.

Dragu-mi cîmpul cu flori
Și mîndruța cu cocori,
Dragu-mi cîmpul cu iarbă
Mîndra cu gropiță 'n barbă,
Dragu-mi cîmpul cu fîn
Și mîndra cu flori în sin,
Că 'ntînd mîna după flori
Și o pișc de subsuori,
Mă chiamă de-'mi dă rujite,
Eu o pișc de albe țite!...

Din Iertof (în Bănat.)

Cul. de *Alex. Țepeneu*, și *Ioan Dragu*, juni.

Maica rîu m'o blăstemat,
Să umblu din sat în sat,
Cu mîndra necununat,
Ca banul dela 'mpărat;
Să umblu din țeară 'n țeară,
Ca banul dela cămară!...

Bădișor de peste vale
Nu-ți pune peană-așa mare,
Ci-o pune mai rețezată,
Precum 'ți-s boii 'n poiată!...

Frunză verde cucuruz
Fete ca pe la noi nu-'s!
De frumoase, nu-'s frumoase,
Nici cu acul nu știu coase,
Dar' 's tare țucăcioase!

Frunză verde trandafir,
Mult mă cuget, mult mă mir,
De-oi mai crește, ce-oi ști face,
Cînd gura și-acum îmi place,
Că-'s copil tînăr și mic,
Și țuc zeu ca și-un voinic!

„Premiile de stat“.

(..) Ne-am spus cuvântul nostru în ce privește premiile ce ministrul de școale le îmbie învățătorilor noștri. Ele numai „premii“ nu sânt, ci *preț de cumpărare de suflete*. Și ne-am bucura foarte, când învățătorii noștri toți ar fi conștii despre uriciunea acestor „premii“, și s'ar înflora și numai gândindu-se să le primească!

Ne pare însă foarte rău, că azi e încă însemnat numărul învățătorilor ce se chiamă pe sine *Români*, și zic că slujesc școalelor *românești*, dar' cari în loc să se înscârbească ca de o desonorare, se bucură de astfel de premii și le primesc încă cu „hálás köszönet“-uri (mulțumită)!

Așa, drept tristă pildă, ni-se împărtășește, că în *Selagiu*, afară de învățătorul din *Hidig*, au mai primit „premii“ de câte 50 fl. și alți învățători „români“, între cari și următorii: *Traian Husti* din Bobota, *Demetriu Pop* din Chegea; apoi din comitatul *Sătmar* a primit *Alexandru Nemet* din Craiu-Dolvț; *Axentiu Szabó* din Sat-Sugatag, (com. Maramureș) și încă alții.

Nu aruncăm pentru acum cuvinte prea aspre acestor domni învățători, în bună credință, că ei înșiși nu 'și-au prea dat seama că ce rușine e a primi acele ajutoare, și poate deja s'or fi căind și pe viitor nu le vor mai primi, ci se vor purta față de ele așa cum unor Români adevărați se șede.

Aci ne vine ceva în minte.

Un țeran român având anul trecut de lucru la judecătoria din Arad, judele, împintenat rău, 'i-a pus țeranului între altele și întrebarea:

— *D'apoi D-ta nu ești «Ungur»?*

Și judele poate că aci sub cuvântul „Ungur“, a înțeles numai *«cetățean al Ungariei»*, dar' țeranul spăriat 'și-a făcut iute cruce, și scuipând în sân a răspuns:

— *Nu, Doamne ferește, domnule, eu nu sânt Ungur! Eacă oamenii acestia sânt din satul meu, întreabă-i, ei încă știu că eu sânt om de omenie și nu Ungur!* (Vezi *«Foia Poporului»* nr. 13 din anul trecut, la „Cronică“.)

Este acest răspuns al țeranului, naiv, nevinovat ca al unui copil, dar' e în aceeași vreme și o mândră și luminoasă izbucnire a curatului lui simțământ de Român, spăriat și numai la o întrebare ce 'i-se pune trăgându-l la îndoială.

Făcând aplicarea pildei, când unui învățător român 'i-se îmbie premiu unguresc, el ar trebui să tresară cu spaimă și să răspundă:

— *Nu, domnule, Doamne ferește! Eu sânt român cinstit și nu pot primi astfel de bani dela D-voastră!*

Răscoala din Macedonia.

Despre răscoala din Macedonia, despre care am scris în numărul trecut, sosesc știri foarte felurite. Răscoala începuse a lua întinderi din ce în ce mai mari. S'au pus în mișcare trupe turcești contra răsculaților. Un pașă a sosit la Egri-Palanka cu o armată. Comunicația (umblarea, călătoria) este peste puțină. Nici chiar prin soli (trimiși), nu se poate înțelege. Îndârjirea populației nemulțumite e mare. După o ciocnire între două trupe dușmane mai mici, căzând trei Macedoneni, Turcii 'i-au luat, *le-au tăiat capetele și le-au împlântat în virfuri de pari spre vedere obștească, la Palanka*.

Din România și Bulgaria, se spune că s'ar fi străcurat în Macedonia mulțime de persoane, care să ațite mereu populația macedoneană contra Turcilor.

În zilele din urmă ale acestei săptămâni însă, au încetat deodată a mai sosi știri despre răscoală, ca-și-cum s'ar fi liniștit deplin. Nu se poate însă ști, dacă de fapt e liniște, ori că e așa de întreruptă ori-ce legătură cu ținutul, încât nu se mai pot primi știrile.

O deputație de Bulgari s'a dus la Țarul (Împăratul Rușilor) să-l roage pentru mijlocire în ajutorul nemulțumiților macedoneni, care sânt de un sânge cu dînșii și ei, Slavi.

Examene la sate.

În **Nădab** s'a ținut la 6/18 Iunie, examenul la amândouă școalele. La „școala veche“ unde e învățător dl *Laurențiu Toader*, s'a ținut înainte de amiază, și a avut sfârșit bun. La „școala nouă“ începută numai din toamnă, având de inv. pe dl *Demetriu Boeriu*, s'a ținut după amiază, și s'a dovedit mare spor, știind copiii cetli scrie și socoti bine. Școlărița *Emilia Albiciu*, a declamat frumos o poezie de Alexandri; un școlar *Mitru Dihel* a ținut o vorbire cătră dl protopop și cătră oameni. Dl protopop a lăudat pe dnii învățători, care bună trudă 'și-au dat pentru creșterea tinerimii satului.

În **Soborșin** a fost examenul a doua zi de Rosalii. A venit dl protopop al Radnei și dl preot din loc *Iosif Omianul*. Atât dl protopop cât și poporul a fost foarte mulțumit cu examenul, și a lăudat pe dl inv. *Fivulescu* pentru sporul arătat.

În **Bucium-sat** a fost examenul la 23 Iunie v. Despre acesta ni-se scrie: Au fost de față următorii: dl *Petru Popoviciu*, adm. protopopesce în Abrud, domni preoți: *Alexandru Danciu*, ca director școlar, *Ioan Todescu* paroch în Cerbul, *Aurelian Danciu* director la mina „Concordia“, dl *Michail Candrea* și dl *George Lupu* și mulți părinți de-ai copiilor. Toți au rămas deplin mulțumiți cu sporul făcut și răspunsurile ce au dat copiii și copilele. Au plăcut mult și poeziile cântate și declamate. Sântem tare mulțumiți cu dl inv. *Nicolae Todea*, care e la noi numai de un an, și totuși a înființat cu școlarii și un cor, cântând spre plăcerea tuturor în mai multe Dumineci și sărbători.

În **Panic** (tractul Clujului) s'a ținut examenul la 25 Maiu v. A venit dl *Petru Cucuian*, preot în Mănăsturul-unguresc, ca comisar. Erau 42 băieți din 64 obligați. S'a întrebat din toate studiile și au fost toți deplin mulțumiți cu răspunsurile școlariilor. Poporul e îndestulat cu dl învățător, care de

24 ani servește școalei, și totdeauna a dat dovezi bune despre împlinirea chemării sale.

În **Tirimia-mare** s'a ținut examenul în jumătatea a II-a a lunei Maiu a. c. Dl învățător *Porfiriu Pop* ni-a pus în uimire cu sporul ce a arătat în anul acesta. Școala era îndesuită de popor ce asculta fericit bunele răspunsuri. 80 elevi au fost; toți știu cetli, scrie și calcula foarte bine.

CRONICĂ.

Delu temniță. Doamna *Letiția Stoica*, întâia Româncă întemnițată pentru cauza națională, a trimis *«Tribunei»* o scrisoare despre petrecerea d-sale în temniță. Între altele spune: *«Temnița umedă și întunecată. Tot mobilierul: un priciu. Necurătenie la culme. Purtarea față de mine: ungurescă...»* Își poate ori-cine închipui, ce petrecere a putut să aibă, trăind între astfel de împregiurări. La eșire a fost dusă până acasă și ori-și-ce primire cu alaiu, a fost împedecată. Cu toate acestea unii prieteni au isbutit să se adune în casa doamnei *Letiția Stoica*, felicitându-o și predându-i mai multe buchete de flori cu panglici tricolore. Astfel de buchete a primit dela comitetul *«Reuniunii domnișoarelor»* din Abrud, dela *țerancele române* și dela mai mulți *meseriași* români. Tuturor acestora, le mulțumește doamna *Letiția Stoica* și pe această cale. Noi ne bucurăm, că Români își cunosc datorința lor și știu să prețuească pe aceia, cari sufer pentru înaintarea neamului românesc.

Pentru scumpii întemnițați a dat liturgii în anul acesta, buna creștină, *Veronica Pleana*, din Cacova-Eri. Fie lăudată pentru această arătare a simțului seu național.

Aruncat în temniță. Dl *Anania Boldor* învățător, din *Valendorf*, a fost la 27 Iunie n. luat noaptea la 3 oare, din pat prin gendarmi, și dus la *Elisabetopole* și pus în închisoare. Nu știm însă de ce anume? Știm alăta, că contra d-sale se pornise cercetare, pentru-că la o petrecere a declamat poezia lui *Coșbuc*, *«Noi vrem pământ!»*, și poate pentru aceea să fi fost ridicarea de acum. Ori-cum ar fi, e multă ticăloșie aci din partea slujbașilor noștri, ca în acest chip să se poarte cu cetățenii cinstiți și liniștiți ai țerii!

Pentru Andreiu Șaguna. Vineri, în săptămâna trecută s'a slugit în biserica greco-orientală din Sibiiu precum și în cea din Rășinari, un parastas întru aducerea aminte de marele *Andreiu baron de Șaguna*. La parastasul din Rășinari au luat parte mai mulți membri ai societății „*Andreiu Șaguna*“ a clericilor din Sibiiu, în frunte cu președintele dl *Dr. Petru Șpan*. După sfârșirea sfinteii liturgii de 3 preoți, au eșit cu praporii la capela de pe mormântul marelui *Andreiu*, unde s'a ținut parastasul. A rostit apoi o vorbire domnul *Dr. Șpan*, după care s'a pus o cunună pe mormântul marelui *Andreiu*.

Petrecere cu joc vor da tinerii argășitori români din *Lugoj* în grădina hotelului „*Concordia*“, *Duminecă*, în 14 Iulie st. n. 1895.

— **Teatru** împreunat cu declamări, cântări corale și urmat de joc, dă *Duminecă*, în 2/14 Iulie, tinerimea studioasă română din giurul Sibiiului, în grădina dlor „*Frații Berger*“ din *Avrig*. Venitul curat este merit pentru înfrumusețarea mormântului lui *George Lazar*.

Grea pedeapsă militară. Încă în toamna trecută, s'a întemplat în *Przemysl* (în Galiția) o mare răsbunare la un escadron de husari. Sergentul lor major (strajameșterul) cu numele *Diószeghi*, se purta păgânește de aspru cu feciorimea escadronului. Întristați până în suflet de atâta amar al vieții, în inimile tinerilor soldați a început a incolți și a crește tot mai tare dorul, apoi hotărîrea chiar, de o neagră răsbunare! Într'o zi, după-ace ear' au fost mult șicanați de el, 26 de husari, între cari și mai mulți suboficieri, după îndepărtarea oficerilor din căsarmă, au dat năvală în cancelarie peste sergent, și cu sabiile trase au început a-l lovi, și lovindu-l se infuriau tot mai mult, și atâta l-au bătut, până l-au lăsat mort! O patrulă tare a venit și i-a prins pe toți și i-a dus în închisoare. În zilele acestea li-s'a făcut judecata, care e următoarea: *13 din cei 26 de husari, au fost osândiți la moarte prin glonț, ear' ceilalți 13 la temniță grea pe viață!* Cei osândiți la moarte vor fi, se zice, împușcați în zilele acestea. Eată numele lor: *Barcs, Bárczy și Piozánzsky* suboficieri; *Gyurkovics, Juhász, Pohánka, Köpél, Cracsi, Bene, Sencsánzsky, Hobel, Hubo, Blag, Grosz, Nagy, Kocsni, Dubal, Wilhelm, Kós, Karkus, Rosztoczky, Czida Gallé, Ösz Kálmán, Kozma, Takács, Szabó Csuka* — mai toți Unguri.

Evlavioase daruri. Din *Rîul-Sadului* ni-se împărtașește, că ved. *Stana Ioan Hoadrea*, a dăruit bisericii un prapor în preț de 12 fl.; ved. *Ioan Cîndea*, a dăruit o haină neagră în preț de 22 fl.; fiul acesteia *Ioan Cîndea* un patrafir în preț de 6 fl., pentru-ce fie evlavioșii creștini laudați și pe această cale.

Nenorocire pe mare. Din *Holtenu* se telegrafează, că pe vaporul *«Fürst Friedrich Wilhelm»* s'a întemplat o nenorocire explodând (spărgându-se) cazanul cel mare. Cu acest privilegiu au murit 7 marinari, între cari și un oficer; au fost greu răniți mai mulți inși, dintre care și un locotenent.

Furtună grea. La 5 Iunie s'a descărcat asupra comunei *Sub-cetate* (în ținutul Hațegului) o furtună cu ploaie mare. Un băiat de 3½ ani, a fost trăsniț prin fereastră în casa economului *Ioan Crețu*. Băiatul stătea în fereastră, care era deschisă; s'a aprins și casa, dar' a fost stînsă de oameni. Tot atunci fulgerul a lovit șura economului *Ioan Gianu* din *Bucium*, care a și ars de tot

Revoltă. După-cum vestesc foile din România, între prinșii din temnița dela *Mărgineni*, a izbucnit o revoltă, care numai cu mult năcaz a putut fi înăbușită. S'a făcut întrebuintare de arme. Sînt mai mulți răniți.

Boale de vite. În comuna *Velișoara*, comitatul *Hunedoarei*, a murit un bou de aprindere de splină. S'au luat măsurile de lipsă pentru împedecarea boalei.

— În comuna *Tășnad*, comitatul *Sălașului*, a murit o vacă, tot de aprindere de splină.

Degradat. Tinărul *George Țintariu*, corporal în batalionul 28 de vânători din *Sibiu*, de naștere din *Petrovoselo*, care peste trei luni de zile a fost ținut în arest preventiv, sub cuvînt că s'ar fi găsit la dînsul lucruri contrare statutului, (vezi „*Foia Poporului*” nr. 15 din estan la „*cronică*”) a fost Vineri în 28 Iunie n., osândit de către tribunalul militar la 14 zile arest și perderea gradului.

MESERIAȘI.

Sîntem la sfîrșitul anului școlar. Multor părinți li-au sosit deja acasă copiii de pe la școli, multora le sosesc în cîrînd. E acum datoria fiecărui părinte să-și dea bine seama despre ce poate și ce nu poate, privitor la ținerea mai departe și până la sfîrșit a băiatului seu la învățătură. Căci nu însemnează nimic a-ți ține fiul până sfîrșește chiar gimnasiul, apoi a nu-l pute trimite mai sus, la școlile mai mari și mult costisitoare. Cu asta numai l-ai nenorocit. Mulți tineri, trezit fiind în ei acum dorul de a mai învăța, și neputînd, se dau în mîna oricui numai să-și ajutore, se linguesc pe lângă străini, pe lângă Unguri, și pe urmă se strică de tot, se aleg din ei *Alexics György-i* și *Moldovan Gergely-i*. Și ce bucurie mai ai atunci, d-ta, părinte român, de fiul d-tale de care atâtea frumoase nădejdi legaseși atunci când ai început a-i duce cu desaga mîncare la școala din oraș? Cu ce ți-s'a răsplătit această nobilă osteneală? *Cu înstrăinarea lui de d-ta și de neamul d-tale!* Și, așa fiind, oare nu era mult mai cuminte să lași să ajungă mai puțin „domn” de cei trăitori după peană, dar' mai mare domn cu adevărat, de sine stătător, ușor trăitor și neavînd lipsă a se căciuli pe la străini și a se îndepărta de ai sei? Așa gîndim că da! Un meseriaș, dar' mai ales un neguțător harnic și cinstit, e și de fapt mai mare domn, ca mulți alții pe care noi îi credem „domni”. Să se gîndească părinții la aceasta și să nu desprețuească meseriile și mai ales nu *neguțătorie*, *carieră de viață* atît de cinstită și de bună stare aducătoare. Avînd băiatul 3—4 clase gimnasiale, dă-l la o meserie bună ori la neguțătorie, și se va ferici îndoit mai iute și mai temeinic (în trei patru ani după aceasta e om slobod, măiestru ori stăpîn), decât că l-ai fi dat încă în acei ani la școală și mai încolo n'ai putut.

Recomandăm dar' luării aminte a părinților cu copii, locurile de mai jos unde se caută învățăcei la neguțătorie și meserii.

Se caută ucenici:

În **Abrud** la dl *G. Ivașcu*, mare negustor român, care ar primi numai decît doi tineri români, care să aibă și nițică cunoștință de limbile străine. Băieți cu ceva clase vor fi aleși.

În **Sibiu**: La dl *Ludwig Fronius*, fronzelar (brutar, pitar) în strada *Cisnădiei* Nr. 17. Dl *Fronius* spune, că ar primi bucuros pe un băiat de Român!

La dl *Iuliu Erös*, orologier (ciasornicar) în strada *Cisnădiei*. Va fi primit ca învățăcel uu tinăr, ce a gătat vre-o 3—4 clase gimnasiale și care să fie întreținut de părinți cu de toate în cei trei ani de ucenicie. Că de ce se cere așa mult dela învățăcel, e pentru-că măiestria de orologier e o măiestrie bună și mai aducătoare de venit ca altele.

La dl *Fr. Zein*, mare croitor, în strada *Cisnădiei* nr. 16, un băiat.

La dl *Adolf Schultz*, măiestru brutar în strada *Poplăcii* (*Quergasse*) Nr. 23.

R Î S.

Duhovnicul bun între două prietene:
— *Dragă, poți tu să mă îndrepti la un duhovnic bun?*
— *Ai multe păcate?*
— *Ei de; cam așa...*
— *Dacă-i așa, ia-l pe al meu; poți să-i spui tot, e surd.*

CETITORII SÎRGUINCIOȘI

„FOIA POPORULUI”.

— Răvaș de laudă pentru cetitorii noștri din popor, care ni-au dat dovezi de dragoste cătră cetit și scris, trimițându-ne felurite scrisori. —

Maria Nicolae Lasca, jună în *Seliște*; *Petru Oprisor* din *Rășinari*; *Nicolae Posa* din *Galeș*; *Mihail Bene* din *Supurul-de-sus*; *Susana Pop*, jună în *Cojocna*; *George Milovan* din *Ticvanul-mic*; *Vasile Drăgan* din *Cacova-Eri*; *Iulian Barna*, soldat în *Sibiu*; *George Muntean* și *Petru Bena* juni în *Vraniu*; *Aurel Papiu*, canonic în *Sibiu*; *Ioan Cadariu* din *Giulvêz*; *Todor Perneu*, corist din *Mercina*; *Iulian Muntean* din *Oieșdia*; *Nonic Russu*, student în *Blaj*; *Gavriil Popovicu* din *Budureasa*; *Dumitru Raiu* june în *Șasa-Lupșa-de-Arieș*; *Ilie Moga* din *Poiana* (I. *Sibiu*); *Ioan Lăpădat* din *Topârcea*, așezat în *Dobrovia*; *Pavel Miclea* din *Iertof*; *Ioan Câmpean* din *Șeulea-de-Câmpie*.

POSTA REDACȚIEI.

Dlul *I. S.* în *I.* Fii bun scrie-ne de nou, făcînd pe scurt istoricul ajungerii acolo unde e, a neînțelegerii dintre preot și învățător. E aceasta dovedit, că preotul l-a pîrit pe învățător, ori numai dați D-voastră cu socoteala? A fost el de față la pertractare și a fasionat contra învățătorului, ori cum? Numai așa pe spuse îndoelnice nu putem ataca pe nimenea! Țeranii ce neplăceri au avut pîn'acum după el?

D-sale *George Milovan* în *T.-m.* Mulțumim și de una și de alta. Poesia însă nu se poate publica, căci ți-ar face proces, ear' știrea cu corul a mai fost în foaia noastră. (Vezi Nr. 19).

Diul *Al. Țepeneu* în *Iertof*. Cele făcute de D-ta nu le putem folosi, din cele populare însă, cum vezi, da.

D-sale *Vasile Drăgan* în *Cacova-Eri*. Poesia e bună, dar' ți-ar face proces. De știri mulțumim.

D-sale *I. P.* și *I. H.* în *S.-M.-d.-C.* Ne-am bucurat de vestea că dl *I. P.* nu e trecut. Vedeti, doară faceți rîndueală și pace. Luptați pentru îndreptarea rătăciților, și D-zeu și neamul românesc Vê va binecuvînta.

Dlul *Cl. L.* în *Lud.* Să pornească el procesul de divorț, dacă ea nu vrea! Altceva nu știm să-i rămîna. Altfel un avocat vê poate da încă îndrumări, cu legea în mîna.

Dlul *I. S.* în *Reteag*. Nu-ți putem sta buni pentru astfel de bănci. Nici nu visezi, când auzi că-s duse peste cap în urma vre-unei defraudări zdravene a cutărui slujbaș perciunat ori pintenat. O bancă pe care ți-am recomanda-o din inimă, e „*Transilvania*” din *Sibiu*.

Dlul preot *I. B.* în *Nușfalău*. N'a sosit la noi. Am fi publicat-o bucuros măcar în extras, cum publicăm de ori-și-unde.

D-sale *A. P.* (Nr. 6929) în *B. a.* Cu acea pregătire, fiind așa înaintat în vîrstă, anevoie a căpeta ceva slujbă. Cel mult la postă ca epistolar ori la gendarmi, ori la finanți.

D-sale *N. M. Secaș*. Binevoește a întreba pe cel mai de aproape Doftor (medic) de vite.

Dlul *G. Olariu* în *Oravița*. Poți trimite deodată Stupăritul de Costin costă: 65 cr.

Abon. 6222. Da, se pot. Un doctor de dinți (dentist) îți poate da recept.

Pentru redacție și editură răspunzător: **Ioan Giontea-Proprietar: T. Liviu Albini.**

LOTERIE.

Tragerea din 29 Iunie n.

Timișoara: 88 9 57 74 32

Viena: 17 57 16 75 2

Tragerea din 3 Iulie n.

Brünn: 90 13 89 11 5

Un comptoarist

care vorbește și scrie perfect limba română și maghiară se acceptază imediat la [2190] 1—6

Andreas Rieger,

Prima fabrică ardeleană de mașini agricole și turnătorie de fer în Sibiu.

Reflectanții, care sunt sau au fost aplicați în vre-o cancelarie advocațională, sunt preferați. Salar după învoială! Condiție sigură și stabilă!

La „Institutul Tipografic“ în Sibiu se află de vânzare:

Portretul domnului

Dr. IOAN RAȚIU.

Cu 50 cr.

Portretul domnului

Dr. V. LUCACIU.

În mărime de 38×28 cm.

Cu 50 cr.

TABLOUL

Deputațiunii române la Viena.

Cu 2 fl.

TABLOUL

„CONFERENȚEI NAȚIONALE“.

În mărime 33×50 cm.

Cu prețul de fl. 1.60, ear' cu trimiterea prin postă fl. 1.70.

Tabloul condamnaților

în

PROCESUL MEMORANDULUI.

Cu 3 fl.

Tabloul apărătorilor.

Cu 3 fl.

TABLOUL

BIUROULUI DE PRESĂ.

Cu 3 fl.

Marfă gata după plăcere.

Comandele se efectuează iute.

Constantin Dragoș,

măiestru pantofar,

Sibiu, strada Măcelarilor 37,

recomandă onoratului p. t. public, că în lucrătoria sa de păpușărie efectuează tot felul de încălțăminte pentru domni, dame și copii, precum și tot felul de reparaturi, cu prețurile cele mai moderate, oferind totodată spre mulțumirea tuturor marfă solidă și prompt executată.

[1684] 7—12

Lucru solid, bun și durabil.

Prețuri foarte ieftine.

3 medalii de aur
15 de argint
12 diplome de
onoare și recu-
noștință.

Franz Joh. Kwizda.

Marca

de scutire

Prafurile Korneuburg

pentru nutrirea VITELOR ale lui KWIZDA.

Mijloc dietetic pentru cai, vite cornute și oi.

De 40 de ani se întrebuintează în cele mai multe grajduri, la lipsa de poftă de lăncare, mistuire rea, pentru îmbunătățirea laptelui și augmentarea laptelui dela vaci. [1794] 5—40

Prețul unei cutii 1/1 70 cr., o cutie 1/2 35 cr.

Liferant al curții c. și r. austro-ungare.

Liferant al curții reg. române.

Să se observe bine
marca și să se
ceară exclusiv
fluidul de restitu-
țiune a lui
Kwizda.

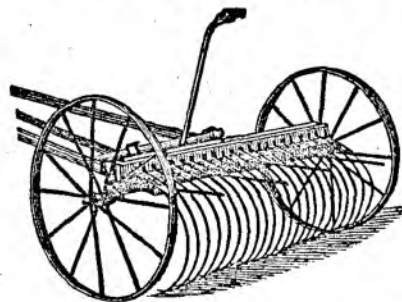
Depositul principal:

Farmacia cercuală

Korneuburg l. Viena.

Se capătă în
toate farmaciile
și drogueriile
din
Austro-Ungaria.

Nou!

Nou!

Greble de fân construite de mine

foarte solid lucrate.

Prețul: cu 22 dinți v. a. fl. 40.— pro bucată ab gara din loc.

Andreas Rieger,

Prima fabrică ardeleană de mașini agricole și turnătorie de fer,
Sibiu.

[2191] 1—3

Mășină de trierat

(sist. Clayton - Schuttlewort)

nouă,

cu putere de cai, provăzută cu scurătoare de paie, vânturătoare, și cu aparat de îmblătit trifoiu, se află de vânzare la [2115] 5-6

O. TILEA,

inginer

Somogyon p. u. Erzsébetváros.

„VICTORIA“

INSTITUT DE CREDIT ȘI ECONOMII, SOCIETATE PE ACȚII.

Sediul: ARAD, casa proprie, calea Arhiducele Iosif nr. 2.

Întemeiată la 1887.

Capital de acții fl. 300.000. Fond de rezervă fl. 80.000.

Depuneri fl. 650.000. Circulația anuală fl. 10,000.000.

Primește depuneri spre fructificare, după care solvește 5% interese fără privire la termenul de abzicere.

Darea de venit după interese încă o solvește institutul separat.

După starea casei, depuneri până la fl. 1000 se restituiesc îndată la prezentarea libelului fără abzicere.

Depuneri se pot face și prin poștă și se efectuează imediat după sosirea comandai.

Direcțiunea institutului.

[759] 18-46

Oroloage, lanțuri de oroloage, giuvaere, prețioase, de aur și argint, provăzute cu marca oficiului reg. ung.

Cel mai mare și mai frumos deposit

de tot felul de oroloage bine regulate. Numai oroloage veritabile elvețiene cu prețuri la fabrică numai pe lângă plățire în bani gata în

atelierul de orologerie

a lui

IULIU ERŐS,

Sibiu, strada Cisnădiei nr. 3.

Oroloage remontoar de argint pentru bărbați și femei cu și fără capac dublu 7, 8, 9-10 fl.

Oroloage remontoar de nikel pentru domni veritabile elvețiene 3 fl. 50 cr., foarte fine, cu marca Urania 5-6 fl.

Oroloage remontoar de nikel pentru domni veritabile elvețiene cu capac dublu 5 fl., foarte fine marca Urania fl. 5.50.

Oroloage rusești de argint veritabil de tula 9 fl., cu capac dublu și încrustate cu aur, anker 15-16 rubine 12-20 fl.

Oroloage remontoar de aur pentru dame cu sticlă de cristal 15 fl., cu capac dublu (masiv) împreună cu cutia 20 fl.

Oroloage remontoar anker de argint pentru domni cu capac dublu foarte masiv, toate 3 capacele de argint 10-16 fl.

Oroloage remontoar anker de aur pentru domni cu sticlă de cristal cu capac dublu 22-30 m. împreună cu cutia dela 30-37-50 fl.

Oroloage bune de părete, închise, cu mecanism de bătut mergând 36 oare, cu gravură frumoasă, veritabile de Schwarzwald 3-4 fl.

Deșteptător veritabil american în cășulie de nikel cu și fără dată, deasemenea foarte bune 2-3 fl.

Orologiu cu pendul veritabil vienez, tras odată merge 8 zile, cu și fără mecanism de bătut 10-13 fl.

Lanțuri de argint și brățare pentru doamne dela 1 fl. 50 cr. până la 4 fl., inele de argint și double 30-80 cr.

Cercei de aur cu brilliant simili frumos împreună cu cutia 4 fl. 50 cr., cu diamant veritabil 22-36 fl.

Lanțuri de argint bărbătești pentru civili și militari dela 2 fl. până la 4-5 fl., medalion de argint dela 30 cr. în sus.

Inele de aur bărbătești și femeiești dela 5-10 fl., lanțuri de aur femeiești 11-24 fl., bărbătești dela 25-50 fl.

Afară de cele sus amintite am tot felul de articli de acest soi precum și

mărfuri optice

Ochelari numai cu sticlă fină de cristal dela 40 cr. până la 14 fl., de oțel, nikel, double și aur.

Comandele din afară, indicând numărul sau trimițând sticla cea veche se execută bine și repede în mod specialist.

Lorgnete, ochianuri de câmp 4 fl. 50 cr. — 13 fl., foarte fine achromatice.

Reparaturi de oroloage și obiecte optice se execută în modul cel mai conștientios, bine și ieftin.

Mărfuri neconvenabile se schimbă în decurs de opt zile sau la cerere se înapoează banii. Împachetarea se compută în prețul speselor proprii, la comande de oroloage cu pendul rugăm a se alătura 5 fl.

Oroloage de buzunar dela 2 fl. 50 cr., până la specialitatea cea mai excelentă am de tot soiul în deposit, de aur, de argint, nikel, albe și de goldin. (Un orologiu goldin cu capac dublu, cu cășulie foarte frumos gravată 6 fl.)

Rugându-mă pentru comande cât de multe, semnez cu toată stima

IULIU ERŐS,

Sibiu, strada Cisnădiei Nr. 3

[9] 11-52

Pentru oroloage noue și reparaturi garanție cinstită de 2 ani!

Numai fabricatele cele mai fine, serviciul cel mai solid și conștientios!!!

ECONOMUL

redactat de I. COSTIN,
preot.

Secerişul.

Ne aflăm în preajma secerişului. Economul după multe și grele ostenele, vine a-și aduna fructele în grânarele sale. Holdele aurii, sub cea mai ușoară suflare a vântului se pleacă. Spicele pline de roadă umple de plăcere pe omul sîrguincios. Nimica nu este mai plăcut dintre lucrurile economului ca secerişul, când poate aduna fructele ostenelelor, când vede, că grăunțele grele cum dintr'o depărtare a largului câmp, din jocul vremilor grele, dinnaintea viscolelor, le poate ave laolaltă într'un loc, adăpostite și păzite în grânare. E bucurie a ave seceriş îmbelșugat, dar' e dureros și trist a privi secerişul slab. Seceriş slab poate ave economul din două cauze, din una a sa, din alta a vremii. Dacă n'a lucrat bine pământul și n'a sêmănat cu grije, ca sêmănta să fi ajuns pe tot petecul de pământ arat, are pagubă și roadă slabă numai din vina sa. Poate veni păgubirea din furia vremii, când ghiața sau peatra îi dărîmă speranțele unui seceriş bogat. Atunci vina nu este a sa.

Din toate lucrurile câmpului, secerişul este cel mai însemnat. Să fi lucrat economul cât de înțelepțește pământul, să fi sêmănat cu ori câtă grije, dacă nu știe la vremea sa aduna fructele, pierderea e a lui. Dacă lasă ca vremea să treacă fără a pândi ziua când trebuie a secera holdele sale, poate fi greu păgubit. Fiecare plantă își are vremea când trebuie adunată. Dintre toate cerealele, adecă bucatele, cu deosebire grăul poștește să fie adunat în timp hotărît. Amînarea de o singură zi poate păgubi economul așa, încât nu mai este mod de reparare.

Stând treaba așa, urmează de sine, ca economul să se pregătească de cu bună vreme pentru seceriş, ca să poată aduna la vreme și în mod corăspunzător produsele sale. Va grijî, nu cumva să le peardă atunci, când au fost cruțate de toate loviturile elementare. Avîndu-le înaintea privirii sale gata, cu puțină oboseală le poate aduna sub scutul seu. Așa va grijî, nu cumva din neglijența, lenea sau vina sa să peardă ceea-ce D-zeu ca cărmuitorul vremilor 'i-a păstrat. În economie o mică neglijență aduce adese-ori pagube, cari nu se mai pot lecul.

Nu este ușor a afla vremea cea mai potrivită pentru seceriş. Dacă secerăm holdele până încă nu sînt coapte, căpătăm sêmăntă, care nu este desvoltată deplin și chiar rea, care sêmănată fiind, nu răsare, sau dacă și răsare, nu ne dă plante în putere nici grăunțe sănătoase. Apoi din grăul sau alte cereale sêmănate

necoapte, nu putem ave făină bună. Aluatul din asemenea grău n'are deplină putere, și pânea pentru nutirea noastră nu este așa sănătoasă cum trebuie să fie. Din contră, dacă se seceră holda în stare prea coaptă, atunci la secerat se scutură și se perde o parte mare de grăunțe. Grăunțele răscoapte sînt foarte bune de sêmăntă. Grăul răscopt nu este așa bun de vîndut, căci n'are greutatea poftită de neguțator. Grăul răscopt nu poate da destul de bună făină, deci nici pânea nu poate fi așa nutritoare ca cea dobîndită din grăul secerat în pîrgă.

Holda să fie secerată atunci, când grăul se află în pîrgă, adecă când paiul și spicul este galbin, mustețele grăului se desfac sau deschid, grăunțul este mai moale decît virtos, ca să-l poți zdrobi între unghii. Trebuie să știm, că grăunțul moale se coace mai departe după-ce se seceră și pune în cruci. Umezeala din paiul grăului nu se mai poate trage cătră pământ, circularea sucului merge cătră spic, unde grăunțul se coace deplin, ba 'i-se dă greutate și bunătate, așa că dobîndim atît în calitate cît și cantitate.

Dacă holda a ajuns la coacere, trebuie îndată a începe la seceriş, ca așa să nu se răscoacă o parte a holdei prea tare. Este foarte bine, ca economul de bună vreme să se îngrijească de lucrători, ca așa să aibă la îndemână brațele trebuincioase. Apoi îndată-ce intră în holde, în timp de 2—4 zile poate fi gata cu seceratul.

Astăzi, ce e drept, în cele mai multe locuri, seceratul se îndeplinește cu mașina. Mai ales moșiile mai mari sînt provăzute cu unelte bune, cu care lucrul merge cu puterea și iuțeala vaporului. Întemplându-se totuși, ca o parte însemnată din holdă să ajungă pe lângă toată grija la răscoacere, sau doară economul așa voește, atunci va grijî, ca acest grău să fie adunat, îmblătît, așezat și păstrat deosebit pentru sêmănat. Cel secerat la vremea sa, va fi întrebuintat pentru casă și vîndut.

Fiind grănele ude să nu se secere, sau dacă ar fi umede, nu se leagă snopii până-ce grăul nu s'a svîntat. Fiecare econom trebuie să știe, că dacă snopii se leagă umezi, nu se pot usca și mucezesc, așa corup, adecă strică spicele, deoarece grăunțele la umezală încep a încolți. Este foarte bine ca holda să fie secerată cît se poate de aproape de pământ, de o parte, că prin aceasta se câștigă mai multe paie, de altă parte, că și spicele culcate cătră pământ încă se culeg mai cu grije.

Care ne-am ocupat cu seceratul, mai ales știm, că ovésul poștește să fie spicele bine svîntate nainte de a fi legate în snopi. Crucile trebuie lăsate pe câmp, până-ce snopii se uscă bine, că punîndu-se în stog înainte de uscare, se opăresc sau

încălzesc foarte tare și putem ave pagubă mare.

Peste tot, snopii se fac așa, ca să nu fie nici prea mari, nici prea mici, ca de o parte să fie strînși în legătură bine, de altă parte punîndu-se în stog, să fie ușori de ridicat. Fiecare snop îndată-ce se leagă, trebuie pus în picioare, adecă se așează cu spicele la căldura soarelui să se mai uște, apoi cătră seară trebuie așezați în cruci sau clăi.

De regulă economii s'au îndatinat a face crucile din anumiți snopi. 17, 21, 25. În vremile mai dinainte, când se îmblătiau bucatele cu îmblăcii și se tre erau cu caii, proprietarii dau și îmblătitorii luau lucrul după mulțimea crucilor.

Cu cît se pot face crucile mai din mulți snopi, cu atît mai bine. Este adevărat, că făcînd crucile mai mari, sînt mai scutite. În părțile mai muntoase crucile se fac pe pari sau rude, pe cari vîntul și viscocele nu le pot răsurna așa ușor. Dar' unde holdele de grău sînt cu miile și nici rude nu prea sînt, acolo se fac crucile cel puțin din 17—21 snopi. În unele locuri, unde printre grău au răsărit ierburi și miriștea rămăne cu burueană sau costreiu, încât se poate cosi, acolo se poate cosi burueni, mohor sau costreiu, cu care se poate face așternut crucilor și să pot și acoperi puțin crucile.

Îndată-ce snopii s'au svîntat, grănele trebuie purtate la un loc și se așează în împărțitori (felderi), sau se clădesc stoguri, ca să fie la îndemână pentru îmblătît. Grănele după feliurile sale, fiecare se așează deosebit, ca să nu se mestece. Între stoguri se lasă anumită depărtare. Când economul cu doi boi cară recolta, dacă mai are alți doi, cu aceia să are holda, adecă miriștea, în care să se samene pentru nutreț: ovés cu mazărice, cucuruz cu mazărice sau napi de miriște.

Commasarea.

(Urmare și fine.)

Cap VIII.

Dispoziții generale.

§. 141. Dacă s'ar fi putut cruța prin regularea proprietăților ceva din cheltueli, atunci se reînapează prin organele încredințate, celor-ce plătesc darea de-a dreptul, eară celor-ce o plătesc prin mijlocire într'o sumă conform legii din 1883 art. 44 §. 42 punctul 2. a)

§. 142. Conform legii §§. 18, 27 a) și 28 b) (ordinațiunea de față §§-ii 91, 112, 121), unde se vorbește despre remonstrări, mai departe despre modul ce este e se folosi contra judecăților date de tribunalul regesc, care statoresc pedepse în bani și arest; asemenea cu privire la apelatele cuprinse în §§-ii 4, 5 a), 9, 14 a), 18, 20, 27, 27 a). 28 b) și 34 din lege (din ordinațiunea de față

(§§-ii 34, 36, 46, 67, 91, 95, 110, 112, 121, 139); în urmă cu privire la §. de față, punctul din urmă, unde este vorba despre recercările pentru coregeri, nu pot avea loc nici un fel de remedii de drept, sau plânsori de nulificare, sau reînnoire de piră.

În apelările cari ating hotărârile sau judecățile referitoare la împăciuire, sau la meritul afacerii, sau vătămările ce se referesc la procedură, sînt a se subșterne toate deodată.

Cu privire la apelata referitoare la hotărîrea sau judecata de împăcare, dacă s'ar fi uitat termenul din greșală ori prin cel interesat, ori prin reprezentantul lui, are drept remediarea. Asupra întemplerilor după ascultarea părților interesate, aduce hotărîre tribunalul. Rugarea pentru repararea greșelii ivite din întemplerare, numai atunci poate fi luată în seamă, dacă cu adevărarea deodată s'a făcut și apelata. Contra decisului, prin care se respinge cererea de adevărare, se dă loc într'un singur grad la tabla regească.

Pentru erorile care s'ar fi ivit, cu privire la despărțirea urbarială, proporționare, ori commasare, numai așa se poate cere coregerea, dacă greșala în socoteală este afară de toată îndoeala. După executarea, legalizarea și ridicarea la valoare a acestora, în termen de un an se pot face cererile pentru coregeri (ord. de față §. 123).

§. 143. Cu privire la §§-ii 4, 5 a), 9, 20, 27 din lege (din ord. de față §§-ii 34, 36, 46, 95, 110) apelatele date au putere de a opri lucrarea, respective împedeca continuarea afacerii.

Hotărârile prin care se statoresc pedepse în bani sau arest, apelându-se împedecă executarea, n'au însă putere de a opri afacerea contra căreia s'a făcut protest.

În alte remedii de drept, care sînt iertate și dacă se atacă procedura față de afacere, numai în acel cas pot avea putere de a împedeca afacerea, unde legea apriat așa dispune.

În acele casuri, când apelările sau remediile de drept folosite contra afacerii nu împedecă de loc continuarea afacerii, atunci dintre acte cele mai de lipsă, care trebuiesc pentru continuarea afacerii, sînt a se reține în parii autenticate, eară cele originale se susțin la judecătoria mai înaltă.

În casuri când apelările făcute au putere împedecătoare, pentru continuarea afacerii, tribunalul regesc, respective judecătoria mai înaltă, asemenea afaceri le va isprăvi afară de ordul îndatinat.

§. 144. Asemenea apelate, cari conform ordinațiunii de față n'au loc, este îndatorată judecătoria primă a le respinge din oficiu.

§. 145. Apelatele sînt a se subșterne în termen de 15 zile. Acest termen

se socotește dela ziua primirii, în cas dacă apelata o subșterne o persoană, căreia hotărîrea 'i-s'a înmanuat sau 'i-s'a înmanuat prin plenipotențiat. În toate celelalte casuri se socotește dela termenul, care prin antistia comunală s'a îndeplinit și se raportează la judecătoria.

Rugarea pentru îndreptarea termenului trecut cu vederea se socotește în 30 de zile dela termenul zilei ultime ce trebuia să se facă apelată. Rugările date de tribunal peste acest termen sînt a se respinge din oficiu.

§. 146. Pedepsele în bani și arest, cari se pot pe baza legii din 1868 art. 55, precum și în înțelesul ordinațiunii de față, pentru turburările făcute sau pentru neînfașoșarea martorilor sau prierpătorilor, se aplică independent de cătră judecător.

Pentru expresiunile vătămătoare folosite în apeluri și cereri, pe baza legii din 1887 art. XXVIII. pot fi pedepsiți de tribunal afară de ce dispune §. 3. cu o pedeapsă dela 5—50 fl. Dacă a dat motiv pentru apelație sau reprezentare greșeala judecătorului sau judecătoriei, atunci la cererea neîndreptățitului judecătorul sau judecătoria, poate fi constrînsă la plătirea speselor ce părții 'i-s'a făcut prin apelată.

Dacă judecătoria de a doua și de a treia instanță află neîntemeiată apelata, atunci cele dispuse pe baza legii din 1881 art. 59. §§. 49 și 60 se pot aplica și la afacerile rînduite prin ordinațiunea de față.

§. 147. Hotărârile articolului de lege 55. din 1871, care privesc proporționarea referitoare la fondul regiu și comunele Teke-Bátos se scot din valoare.

§. 148. Pentru casurile unde s'ar concede proporționarea, sînt a se aplica cu privire la stabilirea proporțiunii în comitatele: Caraș, Solnocul-de-mijloc, Zaránd și pe teritoriul Chiorului, dispozițiile legii din 1836 art. XII.

§. 149. Vremea, dela care începînd la despărțiri urbariale, proporționare și commasare, lucrurile inginerilor vor fi legalisate de cătră ingineri catastrali, se va stabili pe calea ordinațiunii.

Și până atunci lucrurile de legalizat, vor fi îndeplinite prin inginerii legalisatori din prezent.

§. 150. Vremea, dela care începînd se va putea tribunalul recerca în afaceri de commasare, cari se extind peste întreg hotarul comunal, pe direcțiunea catastrală din Cluj, pentru aceea, ca să fi împărțesească datele triunghiulare referitoare la teritoriul comunal, asemenea va fi stabilită prin ordinațiune deosebită.

Și până atunci lucrurile de specialitate ale commasării, vor fi a se executa fără privire la datele triunghiulare.

§. 151. La primirea unor părți de lucrare din partea statului, precum și participarea statului la spesele de commasare numai atunci va avea loc, dacă la măsurarea commasării care se extinde pe întreg hotarul comunal, introducerea inginerului încredințat cu afacerea conform §. de mai înainte, se va îndeplini după un termen care va fi ordonat deosebit.

Budapesta, 3 Ianuarie 1893.

Boala de porci.

Pe scurt s'a făcut în foaia noastră amintire de mai multe-ori, că în lunile din urmă s'a ivit o boală de porci în cotețele de îngrășat din Kőbánya (Steinbruch). Astăzi această boală a luat dimensiuni foarte mari, așa încât lățirea ei devine foarte îngrijitoare. Și mai tristă este împregiurarea, că nu se află leacul, prin care s'ar putea stîrpi, de unde s'a și numit epidemie, ciumă de porci.

Și până acum au trebuit să sufere porcii de mai multe boale, cu deosebire însă orbanțul a făcut mari pagube în purcelașii mai tineri. Dacă pe trupul porcilor s'au ivit niște pete roșii, adecă foc-viu, s'a zis din partea mai multora, că este orbanț. S'a adevărit însă prin veterinari, că nu numai cu boalele septichemice; dar' și cu înveninările, aprinderile de plumăni și nădușeală se pot ivi aceste pete. Contra orbanțului s'a introdus vaccinarea sau altoirea cu virus-ul anti-orbanțic; dar' în anul acesta nici în parte n'au putut fi scutiți porcii de boală. Din foarte multe locuri se adevărește, că altoirea n'a suceed și a perit sute dintre porcii altoiți, până când cei nealtoiți au rămas sănătoși.

Ciuma de porci din prezent se începe cu: ferbințeli mari, pierderea apetitului și sete foarte mare. Răsufierea devine mai repede, însă totodată și mai greoaie. Animalul atacat obosit șede pe partea dinapoi, răzimat în picioarele dinainte ca câinii. Deschide gura și răsufă, tușește răgușit, din nas îi curg niște bale întinse.

Nu mult după ivirea boalei animalul este atacat de cufureală. Deșertările sînt deplin decurgătoare, puturoase și adeseori mestecate cu niște materii sângeroase. Pantecele este umflat puțin, pipăindu-l este foarte simțibil. Umblarea animalului este greoaie și se vede a fi amorțit în membri, adese-ori se clătina. În unele casuri pe lîngă semnele amintite, se pot observa la dînșii dureri mari de splină, încât urinează sânge. Această stare se întinde câte 2—3 săptămâni, în această vreme boala îi slăbește și perd grăsimea, în urmă între semnele deplinei slăbiri pier.

După toate probele făcute până acum vindecarea n'a putut reuși. Mai mult se așteaptă, ca prin leacuri pregătitoare (cari curăță mațele), cum sînt calomelul, lytolul

sau creolinul, să se poată ajunge la ceva rezultat, încât prin aceste golindu-se intestinale (mațele) se desinficiază.

În împregiurările de astăzi mai mult pond trebuie să punem pe apărări și scutiri decât pe vindecări.

Așa din ținuturi unde porcii pățimesc de această boală, deloc se nu cumpărăm, aducem sau sporim turma de porci, care de altcum este scutită de boală. Deloc se nu suferim ca în turma scutită de boală, să între cumpărători, jugănitari (căstrători) și alți străini, cari vin din ținuturi unde grasează boala.

Unde boala s'a ivit, îndată porcii la cari se arată semnele boalei trebuie despărțiți și depărtați de ceilalți. După părerea celor mai mulți veterinari, porcul atacat de boală trebuie ucis și îngropat. Experții din America se exprimă: că nu este cu scop a proba cu vindecarea bolnavilor, căci și porcii vindecați pot infecționa, adică purta contagiul între cei sănătoși.

Condițiunea de frunte este ținerea în curățenie a cotețelor și trocilor, (teci, vâlaie) din cari mănâncă și beau porcii. Este adeverit, că în rămășițele de mâncări și beuturi, mai adese-ori află scut și loc de sporire baccilele cari cauzează boala. Aceste vase trebuie desinfecționate, cu antimoniu, floare de peatră pucioasă, cenușe și sare. De altă parte porcii să nu fie hrăniți cu mâncări stricate, cari au trecut în descompunere, muzezeală și putrejune.

Din toate acestea se poate prevedea, că prețul porcilor în patria noastră are să se ridice, din pricina ciumii care împuținează cu miile numărul porcilor. Așa plugarii nostri să fie cu toată grija la nutrirea, ținerea și scutirea porcilor de ori-ce stricăciune. Am spus de altădată, că porcii sunt foarte prețuiți în economie, se țin ușor și din dînșii se pot câștiga bani mai iute. Mai ales plugarii, cari cumpără moșii și au împrumuturi pe rate, din porci pot face bani la termene, nu ca din vite și alți articli de vânzare.

Gangrena de splină la găște.

Această boală mai ales în Iunie și Iulie atacă găștele, care adese-ori în scurtă vreme poate nimici toată ciurda din o comună. Semnele din cari se poate cunoaște această boală sunt următoarele: capul se umflă, se arată iritare spre vomare, din gură începe a le curge niște bale verzii, cari se întind în fire lungi dela cioc în jos, aceasta răspândește miros acru, atât ciocul cât și picioarele își perd culoarea roșie devenind galbine, aripile dând semne de oboseală le slobod înjos pe lângă trup. Îndată-ce ni-s'a arătat semnele de mai sus la oare-care găscă, aceea trebuie despărțită de celelalte, apoi

atât în apa celor sănătoase cât și a celor bolnave, li-se pune în apa de beut câte 20 gram. salitru, sau putem folosi pentru acirea apei de beut și acid cloridric (muriatic) într'o veadră de apă 1—2 linguri. Afară de aceste trebuie a se îngriji ca să fie nutrite cu mâncări ușoare, cum sunt: salate tăiate mărunt, ori lobode și alte verdețuri cari se mestecă cu țărițe sau făină. Cât se poate sunt a se încungiura mâncările mai grele grunțele de grâne. Prin asemenea purcedere dacă luăm de vreme seama la boală, și urmăm curarea se poate împedeza lățirea boalei.

Știri economice.

Trei milioane moștenire. După-cum se vestește din comitatul Aradului, mai multe familii române aflătoare în cea mai mare sărăcie, o să primească în scurtă vreme o moștenire de 3 milioane! *George Pomuțiu*, de naștere din *Giula* (com. Aradului) s'a fost dus în America, unde prin unele întreprinderi și-a agonisit o avere de trei milioane. Au trecut mai mulți ani dela moartea „unchiului american“, și abia acum, după mai multe încercări și procese au reușit moștenitorii a fi recunoscuți ca atari. În curând unii dintre acestia, însoțiți de avocatul lor Dr. Franko, o să meargă la America să iee în seamă moștenirea.

Din traista cu povețele.

Întrebarea 93. Am o soră, care a rămas văduvă, murindu-și bărbatul cu moarte repentină. Cu bărbatul seu cu care abia a trăit doi ani, n'au avut copii. Acuma socrul și cumnații voesc a scoate pe văduvă din casă și averea bărbatului, sub cuvânt că n'au avut copii; însă văduva a rămas de bărbat însărcinată. Este adevărat că numai de 2 luni a murit bărbatul seu, așa nici nu se vede că dînsa ar fi însărcinată. Ore după legile țerii poate fi scoasă afară din moșia bărbatului seu?

Homorod.

V. G.

Răspuns. Conform legilor noastre de moștenire, dacă este în viață moștenitorul fie și în pântecul mamei, acela moștenește, pe lângă toate-că încă n'ar fi născut. Trebuie să treacă 10 luni dela moartea bărbatului și dacă văduva naște copilul este moștenitor, care va moșteni toată averea părintelui. Așa dacă văduva spune naintea judecătoriei în ce stare a rămas după bărbatul ei legiuit, nu poate fi scoasă din casă și moșie. Copiii născuți după 10 luni dela moartea părintelui nu se pot privi ca concepuți dela tata răposat. Sora d-tale poate fi deplin liniștită că nici după o lege nu poate fi scoasă din casă și alungată de pe moșie.

Întrebarea 94. Fiind eu arăndaș și birtaș și reprezentant în antistia comunală, poporul pentru diligența mea m'a poftit să le fiu și gornic de țarină. Am funcționat ca gornic mai multă vreme și am și păzit țarina până în 9 Maiu. Acum protopretorul cercual fiind omul interesului, nu m'a primit să depun jurământul zicând, că eu nu pot fi și birtaș și gornic. Voesc să știu are drept protopretorul sau ba?

Bruznic.

Manoila David.

Răspuns. În înțelesul legii din 1894 art. XII. ai pute să fii gornic, căci cărcimarii și arăndașii nu sunt oprți dela această diregătorie. Legea zice: că gornic poate fi: ori-care supus din țeară, dacă nu stă sub tutorat, nici pedepsit de judecătorie cu pierderea drep-

turilor, sau judecat pentru furt. Cel ales trebuie să fie deplin sănătos sufletește și trupește. Dacă n'ai nici una din aceste scăderi, atunci fără drept te-a oprit dela jurământ. În cas dacă antistia sau reprezentanții comunali te-a ales, puteai apela la vice-comitele contra nedreptății ce ți-s'a făcut.

Întrebarea 95. Vă rog cu tot respectul să binevoiți a-mi răspunde la următoarele:

Am în grădină 2 vișini tineri, (neoltoiți, dar' soiu bun) care de vre-o 3—4 ani în tot anul înfloresc, abia însă rămâne câte 10 vișine, deoarece-ce floarea se uscă și cade după ei. Ce poate fi cauza de se uscă, cade toată floarea? Și ce ar fi de făcut?

Răspuns. Pomul de sub întrebare este prea gras ori prea slab. Dacă este prea gras și are vlăstare pline de suc, acelea toamna ori primăvara toate trebuie retezate, da numai de un lat de mână lungi să lași vlăstarele crescute într'o vară. Împrejurul rădăcinilor să pui pământ mai slab.

Dacă pomul ar fi prea slab, încât din această cauză nu poate păstra roada, pune-te sapă jur împrejur pe lângă dînsul, apoi mestecă gunoiu cu pământul săpat, samână în săpătură ceva ierburi, dacă ar fi pe rît, ori plante dacă ar fi în grădină.

Întrebarea 96. Am un măr oltoit din soiu foarte bun, merele se încep a coace cam pe la finea lunii lui August, când apoi le atacă vermii și astfel înainte de coacere toate cad din măr. Ce ar fi de făcut aicia? Unii îmi recomandă să pun nêsip la rădăcina pomului. Alții îmi recomandă gunoiul putred.

Firighaz.

Stoian.

Răspuns. Adese-ori în crepăturile de pe coaja pomilor se ascund niște insecte abia vizibile, care își așează oușele acolo, din aceste se desvoaltă vermii, care fac multă stricăciune în poame. Așa toamna văruește trunchiul cu var mestecat cu zamă de gunoiu. Mestecătura aceasta în casuri multe s'a dovedit folositoare.

Întrebarea 97. Vă rog să binevoiți a-mi spune, că ce fel de materii se întrebuințează la argintărie și aurărie, căci eu mă pricep la multe feluri de meșteșuguri, dară la acesta nu. De exemplu, când ceva medalii argintite sau aurite sunt învechite, cu ce s'ar pute renoui? Dupăpeatră, 1895.

Ioan David, cantor.

Răspuns. Doftorul astorfel de lucruri e argintarul.

Întrebarea 98. Dela cine, sau de unde aș pute cumpăra o vacă soiu Pinzgau și cu ce preț, și oare plăcē-i-ar prin ținuturile noastre muntoase?

Rebrișoara.

Macedon Ciuta, inv.

Răspuns. Pentru tauri și vite de rasă bună, fie comune ori singuratici, să ceară pe lângă suplică dela Ministrul de agricultură, deoarece-ce prin legea despre „Economia rurală“ din 1894, art. XII., §. 24, este statorit, că fiecare comitat, provincie sau comună, ce fel de rasă poate cultiva. Taurii care se cumpără de ministerul de agricultură sau din locuri numite de dînsul, sunt cercați de veterinari, ca să fie deplin sănătoși și totodată se pot plăti în rate. Dealtcum în scurtă vreme vor începe lucrarea comisiunile agricole din comitate, care au sarcina de a se îngriji, ca fiecare comună să aibă taurii de prăsilă cum legea zice.

Monografia comunei

Orlat.

De

Romul Simu, învățător.

(Urmare.)

De-alungul graniței de Mează-Zi a Ardealului, începând dela Hațeg până la comunele Tohanul-vechiu și Țintari, dincoace de Brașov, se întindea regimentul I. român de grănițeri și aripa husarilor din Deșani în comitatul Făgărașului.

Regimentul acesta sta din 12 companii presărate pe teritoriul sus pomenit și anume: 4 în comitatul Hunedoarei de azi, 3 în comitatul Sibiiului, 4 în comitatul Făgărașului împreună și aripa husarilor din Deșani, și 1 în comitatul Brașovului.

Compania a 6 și centrul regimentului era în Orlat.

Pentru mai marii regimentului și pentru alte trebuințe era lipsă de case, care s'au și zidit în strada ce azi se numește „a Nemților” și în piață sau târg.

Locuitorilor din această stradă li-s'au dat curți și grădini în altă parte a comunei și aici s'au făcut zidurile, de care am mai pomenit, astăzi în număr de 22; vre-o două s'au vândut, și trei s'au dat spre scopuri comune: edificiul școlii române, al celei romano-catolice și cel pentru cancelaria comunală.

În timpul graniței s'a zidit biserica romano-catolică, a regimentului, tot în strada Nemților. La desființarea regimentului aceasta s'a dăruit la o mână de locuitori, care formează parochia romano-catolică de aici. Lângă biserică e cartirul cantorului și lângă acesta al preotului catolic.

Peste uliță dela biserica aceasta era cartirul colonelului („obișterului”) și mai în jos cu o casă a subcolonelului („obișlaimenului”); ear' dela aceasta peste uliță a fost și este și azi școala grănițerească.

Grănițeria a ținut până la 1851, adică 88 de ani. În acest timp regimentele române, care au fost totdeauna supuse și credincioase, și-au câștigat merite (vrednicii) neuitate pentru Tron și patrie, atât în bătăile cu Turcii și cu Francezii, cât și în revoluția din 1848—1849.

Dar vredniciile grănițeriei nu se mărginesc numai la fapte și vitejii, ci ele sunt și de altă natură. Școalele din fiecare companie au servit în acel timp, când mai nu mai erau școale, ca tot atâtea lumini pentru a arăta Românilor calea cea adevărată în întunerecul nepătruns.

Prin bună îngrijire s'a lăsat la desființarea regimentului fondul, din care se susțin școale populare grănițerești, în 21 comune. Unele din aceste sunt numai cu câte un învățător (6), dar' cele mai multe sunt cu câte 2, 3 și 4 învățători.

Fondul grănițerească se ridică la aproape 400 mii de florini, din care se plătesc învățătorii, se zidesc școalele ș. a. El se folosește în acest chip dela 1871, când s'a instituit la Sibiiu un comitet în frunte cu dl colonel în pens. Baron David Urs de Margine, care pe temeiul unor statute întărite de Maiestatea Sa Monarchul nostru, chivernisește, cum numai se poate de conștientos (cinstit), atât fondul cât și instrucțiunea în școalele grănițerești, împreună cu

alegerea învățătorilor, zidirea școalelor și altele.

M'aș întinde prea departe, continuând a desfășura momente, altfel destul de însemnate, din trecutul acestui regiment român, cum și de cele actuale (de față), care stau în legătură cu trecutul lui.

Atâtea însă câte le-am pomenit au fost neîncungiat de lipsă pentru a lumina măcar în parte starea Orlatului în trecut și timpul de față.

Despre casele împărătești de aici mai adaug numai atâtea, că dela 1851 încoace se folosiau, adăpostind în ele câte un batalion de ostași, până la 1883, de când nu ni-se mai trimite miliție. Astăzi sunt pentru pază 7 ostași, și locul „obișterului” de odinioară îl ține un caporal (căprar).

Cu timp poate să le facă erarul vênzetoare și ce bine ar fi să ajungă în stăpânirea Românilor!

4. Școala.

Școla e zidită din peatră și cărămidă și coperită cu țigle. Are trei odăi de învățământ, patru odăi de locuit, o tindă, un ambit și o pivniță.

Cele două odăi de locuit de cătră curte, și odaia de învățământ de cătră Miază-Noapte, sunt adause de vre-o 60 de ani; ear' celelalte părți sunt cu mult mai vechi, poate chiar dela înființarea grănițeriei.

Fapt este, că încă din 1763 a trebuit să fie școală în Orlat, și sigur că ea n'a fost în alt loc, ci tot aici unde se află azi.

În odaia de învățământ, adausă mai târziu, învățau copiii începători. Limba învățământului era limba română și școala se numia națională. În celelalte două odăi copiii erau împărțiți în 4 clase sau despărțeminte și limba de propunere era cea germană.

Înainte de a se lipi școala națională de cea germană, copiii de zileri și fetele, se instrau de un învățător mai de vînd, în casa sa. Fetele nu erau îndatorate a umbla în școala germană. Dar' cu atât mai mare asprime se observa față de umblarea la școală a băieților de grănițeri. Pentru o singură lipsire dela școală fără cauză se pedepsia cu mare asprime copilul, dacă era el de vină, sau tata, dacă purta el vina. Fiitorul ostaș grănițier trebuia să se dedee de mic la regulă și disciplină și se și deda, fiind zi de zi sub privegherea învățătorilor și împreună cu acestia sub controla mai marilor dela companie și regiment.

Copiii intrau în școală la vîrsta de 8 ani și învățau până la 16—17 ani, când li-se da armele. Fiind cercetarea școlii foarte regulată, fiind pedeapsa trupească un lucru de toate zilele, avînd copiii cărțile și toate recuizitele de învățământ, și lucrul cel mai de căpetenie, fiind pusă școala sub cea mai aspră disciplină ostășească, trebuia să se facă spor.

Numai așa ne putem închipui sporul ce-l făceau copiii atunci în limba nemțescă, în cetitul și scrisul nemțesc și în comput.

În școală, pe stradă și pe acasă, școlarilor nu le era iertat să vorbească românește între sine, ci numai cu părinții în familie. Cel-ce călca această aspră poruncă și era descoperit, se pedepsia cu asprime. Controla în această privință se

făcea în școală și afară de școală, cu ajutorul unui semn, o tăbliță, pe care era zugrăvit chipul unui măgar. Acest măgar trecea dela școlar la școlar, spre care sfîrșit cel cu măgarul devenia un adevărat spion numai să se poată mîntui de el, pentru-că de o parte era rușine a-l purta, ear' de altă parte acela, la care se afla Sâmbăta, venia pedepsit cu nuele.

Afară de cetit, scris și comput, în limba nemțescă se mai învăța în această școală: morala, geografia, datorințele supușilor, gramatica, pomăritul și stupăritul cum și a rubrica; ear' catechismul în limba română.

Programul învățământului, precum se vede, nu era așa întins ca azi. Metodul de învățământ era mai mult mechanic, se învăța de rost. Nu se învăța mult, dar' ce se învăța se deprindea până la desevîrșire. Îndeosebi scrisori frumoase ca în timpul graniței, nu se mai pomenesc!

Copiii talentați și cu purtări bune, pe lângă învățătura din această școală, erau bine pregătiți pentru vieață; mai cu seamă însă pentru trebuințele regimentului, ceea-ce era capul lucrului, se formau cu chipul acesta, oameni destoinici. Cu timpul ajunsese lucrul acolo, de partea cea mai mare a grănițerilor știa carte, și harnic regiment a fost și este acela, care e format tot din oameni luminați.

Înainte de aceasta cu o sută de ani, noi Români din Ardeal și Ungaria, afară de școalele din Blaj și de cele grănițerești, alte școale, care le mai aveam, le puteam număra pe degete, și chiar și acelea nu se puteau asemăna cu cele mai bune școale grănițerești, între care putem pune și pe cea din Orlat.

Partea cea mai mare a preoții din acele timpuri nu avea atâtea cunoștințe cât un băiat din o școală sătească de azi, afară de cei-ce eșiau din școalele Blajului și ici-colea din vre-o școală a altei nații. Pentru aceea în timpurile trecute școala din Orlat se bucura de un bun renume. În ea învățau nu numai fiii grănițerilor, ci tineri din întreagă Mărginimea și chiar din „Țeara-Oltului” și a Hațegului, pentru-că cum zic bătrânii nostri: »cine învăța aici, acela eșia odată învățat». Atunci din împregurime nu mergea mai nime la școală în Sibiiu, ear' din Orlat chiar nime.

Fiind în Orlat căpeteniile regimentului I. grănițerească, tot aici se afla și conducătorul școalelor. Acesta se numia »Oberlehrer» (obîrlîr), adică învățător suprem (cel mai mare). Între ei a fost dela 1832—1834 și vestitul vicar dela Năsăud Marian.

În deosebite rînduri au fost aici și cursuri învățătorești, precum îndată după revoluția din 1848—49, în 1872 și de altă-dată.

Mulți cărturari au eșit din școala aceasta, atât în timpul graniței, cât și după aceea.

Limba nemțescă a încetat a mai fi limba instrucțiunii în această școală la 1866, rămînînd numai ca obiect de învățământ.

În urma legii din 1868 învățământul s'a pus pe temeiul aceleia. Ear' dela 1871 ea a ajuns sub conducerea comitetului grănițerească, despre care am pomenit la alt loc.

(Va urma.)